

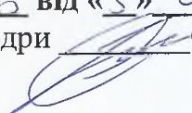
Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Катедра української мови та прикладної лінгвістики

**ПИТОМЕ Й ЗАПОЗИЧЕНЕ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ:
АВТОМАТИЧНА ЗАМІНА АНГЛІЗМІВ У ТЕКСТАХ**

Кваліфікаційна робота
на здобуття ОС «бакалавр»
студентки IV курсу
галузі знань
03 «Гуманітарні науки»,
спеціальності 035 «Філологія»
спеціалізації 035.10 «Прикладна
лінгвістика», ОПП «Прикладна
(комп'ютерна) лінгвістика
та англійська мова»

Анастасії Олегівни ФЕЩАК

Наукові керівники:
д. філософії, доц. катедри
української мови
та прикладної лінгвістики
Юлія ЦИГВІНЦЕВА,
кандидат технічних наук, доц.
катедри інформаційних систем
та технологій
Микола КОСТІКОВ

«Допущено до захисту»
Протокол засідання катедри
української мови та прикладної лінгвістики
протокол № 16 від «5» 06 2026 року
Завідувач катедри **Сергій РІЗНИК**

КИЇВ – 2026

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	3
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. АНГЛІЗМИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ	9
1.1. Поняття про англiзми	9
1.2. Процес засвоєння англiзмiв в українській мові	19
1.3. Сфери та стилі, найбільше уражені англобарбаризацією	24
Висновки до розділу 1	36
РОЗДІЛ 2. ПИТОМІ ВІДПОВІДНИКИ ДО АНГЛІЗМІВ ЯК ЗАСОБИ МОВНОЇ СТІЙКОСТІ.....	37
2.1. Методи підбору відповідників до запозичень	37
2.2. Спроби підібрати відповідники до англiзмiв: аналіз та обґрунтування.....	43
Висновки до розділу 2.....	56
РОЗДІЛ 3. ПРОЄКТУВАННЯ БАЗИ ДАНИХ.....	57
3.1. Вибір і обґрунтування технологій реалізації.....	57
3.2. Алгоритм розроблення бази даних англiзмiв: етапи створення та інструмент.....	58
3.3. Структура бази даних: таблиці та зв'язки між ними	62
3.4. Наповнення бази даних лексичними одиницями	65
3.5. Альтернативне використання бази даних.....	71
Висновки до розділу 3	74
РОЗДІЛ 4. РОЗРОБЛЕННЯ ПЛАТФОРМИ „ПИТОМО” ДЛЯ АВТОМАТИЧНОЇ ЗАМІНИ АНГЛІЗМІВ	75
4.1. Концепція та структура платформи „Питомо”	75
4.2. Розроблення дизайну та взаємодійника платформи	81
4.3. Реалізація системи автоматичної заміни англiзмiв	89
Висновки до розділу 4.....	96
ВИСНОВКИ.....	98
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	100
ДОДАТКИ.....	107

АНОТАЦІЯ

У роботі ми дослідили вплив англійських запозичень на сучасну українську мову, проаналізували причини їх поширення, особливості функціонування та процеси засвоєння в українському мовному середовищі. Також розглянули основні сфери та стилі мовлення, найбільш уражені англобарбаризацією, окреслили сучасну мовну політику України щодо використання англійської мови.

Ми сформували базу даних англізмів та їх українських відповідників на основі лексикографічних, наукових, публіцистичних джерел і сучасних мовних проєктів, описали критерії добору лексичних одиниць, структуру бази даних та перспективи її використання для подальших лінгвістичних досліджень.

Практичним результатом дослідження стало створення вебплатформи „Питомо”, призначеної для автоматичної заміни англізмів у текстах. У ході дослідження ми реалізували систему пошуку англізмів, добору відповідників із бази даних, морфологічного узгодження та контекстного редагування тексту за допомогою технологій штучного інтелекту. Платформа також містить словник англізмів і систему взаємодії з користувачами для подальшого розширення словникової бази.

Ключові слова: *українська мова, англізм, запозичення, український відповідник, база даних, автоматичне опрацювання тексту, штучний інтелект, вебплатформа „Питомо”.*

ABSTRACT

The thesis investigates the influence of English borrowings on modern Ukrainian, analyses the reasons for their spread, their linguistic features, and the processes of their adaptation in the Ukrainian language. Particular attention is paid to the spheres and functional styles most affected by Anglicization as well as to current language policy regarding the use of English in Ukraine.

The study presents a database of Anglicisms and their Ukrainian equivalents compiled from lexicographic, scientific, journalistic, and educational sources. The principles of selecting lexical units, the database structure, and the prospects for its further use in linguistic research are described.

The practical outcome of the research is the development of the “Pytomo” web platform designed for the automatic replacement of Anglicisms in Ukrainian texts. The platform implements Anglicism detection, selection of contextually appropriate Ukrainian equivalents, morphological agreement, and AI-assisted text correction. In addition, it includes a dictionary of Anglicisms and tools for user participation in expanding the lexical database.

Keywords: *Ukrainian language, Anglicism, borrowing, Ukrainian equivalent, database, automatic text processing, artificial intelligence, Pytomo web platform.*

ВСТУП

Англійська мова – сучасна світова мова, тобто *lingua franca*, яка відіграє ключову роль у глобальній комунікації та дає змогу порозумітися представникам різних націй та культур. Вона є офіційною або другою мовою у багатьох країнах. Її статус забезпечений широким використанням у дипломатії, науці, техніці, підприємницькій діяльності та ЗМІ. Завдяки історичному впливу Британської імперії та сучасній перевазі Сполучених Штатів у комп'ютерній, технічній та інших інноваційних сферах, англійська мова стала засобом впливу на розвиток інших сучасних мов. Варто зазначити, що жодна мова не може розвиватися ізольовано від інших, але обсяг і необхідність запозичень завжди є предметом обговорень.

Вплив англійської на інші мови, зокрема на українську, має й негативні наслідки. Після початку повномасштабного вторгнення РФ на територію України російсько-український суржик зменшив свої масштаби, проте збільшився вжиток українсько-англійського суржику. Часто люди, які працюють у галузях, пов'язаних із новими винаходами, технікою, комп'ютерною сферою, зловживають використанням англізмів, іноді навіть не знаючи українських еквівалентів до них. Велика кількість запозичень може стати причиною втрати автентичності та милозвучності мови. Використання англізмів у різних сферах життя часто призводить до витіснення питомих слів, що збіднює національні мови. Мова має розвиватися на основі власних, внутрішніх ресурсів, черпати неологізми із самої себе, а не з інших мов, якщо це можливо.

Зважаючи на стрімке проникнення англійських запозичень у різні сфери українського мовлення, слід зауважити, що на державному рівні практично не ведуть цілеспрямованої політики щодо зменшення надмірного їх уживання. Попри те, що мовознавці, журналісти й освітяни час від часу порушують цю тему, реальних проєктів, спрямованих на популяризацію заміни такої лексики та впровадження питомих слів майже

не існує. Переважна більшість зусиль покладена на індивідуальні ініціативи, що не мають належного поширення. Такий стан справ лише поглиблює проблему, адже мова, позбавлена внутрішньої підтримки, втрачає опірність до зовнішнього впливу. Саме тому ця тема є вкрай **актуальною** і має практичну цінність для збереження та розвитку української мовної ідентичності.

Мета дослідження – дослідити вплив англомовних запозичень на лексичний склад української мови, сформувати базу даних англізмів та їх українських відповідників, а також створити платформу для автоматичної заміни англізмів у текстах.

Завдання дослідження:

- проаналізувати літературу з теми та з'ясувати природу й причини запозичень англізмів, схарактеризувати їхні типи;
- визначити основні сфери та стилі, найбільш сприйнятливі до запозичень з англійської мови;
- дослідити сучасну політику України стосовно англізмів;
- окреслити критерії відбору лексичних одиниць для бази даних англізмів та протианглізмів;
- описати процес та основні засади проєктування бази даних;
- описати потенційне застосування та можливості удосконалення бази даних;
- розробити вебплатформу „Питомо” для автоматичної заміни англізмів в українськомовних текстах;
- реалізувати систему автоматичного пошуку англізмів, добору відповідників і граматичного редагування тексту.

Об'єктом дослідження є лексична система сучасної української мови в аспекті взаємодії питомої та запозиченої лексики.

Предметом дослідження є англізми та їхні українські відповідники, запропоновані в лексикографічних, публіцистичних, наукових джерелах та

освітніх проєктах, а також процедура їх автоматизованого опрацювання й заміни в українських текстах.

Джерельну базу дослідження становлять тексти українського сегменту інтернету, лексикографічні джерела, наукові праці, освітні проєкти, матеріали засобів масової інформації та дописи із соціальних мереж, що містять англізми та їхні українські відповідники.

Методи дослідження. У роботі ми застосували описово-аналітичний метод, який передбачає збирання методом випадкової вибірки, опис і систематизацію мовного матеріалу; типологічний аналіз для групування англізмів за типом, тематикою та сферою функціонування; порівняльний метод і компонентний аналіз для зіставлення англізмів з українськими відповідниками та визначення ступеня їхньої семантичної відповідності. Також ми використали прикладні методи комп'ютерної лінгвістики: проєктування бази даних, корпусну перевірку функціонування англізмів у текстах, морфологічний аналіз, використання штучного інтелекту для контекстного добору відповідників та граматичного редагування тексту. Крім того, у роботі використано загальнонаукові методи аналізу, синтезу, індукції та дедукції.

Наукова новизна роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні проблеми англізмів у сучасній українській мові, поглибленні аналізу причин їх поширення, особливостей засвоєння та функціонування в різних сферах мовлення, підборі нових відповідників, створенні структурованої електронної бази даних англізмів та українських відповідників, а також у розробленні сайту „Питомо”, який допомагає шукати відповідники, автоматично замінювати англізми у тексті та дозволяє користувачам долучитись до зменшення англізації української мови.

Практичне значення роботи полягає у створенні вебплатформи, яка може використовуватися студентами, редакторами, журналістами, мовознавцями, викладачами та всіма користувачами, які прагнуть

свідоміше використовувати українську лексику. База даних і система автоматичної заміни англізмів також можуть бути використані в подальших дослідженнях з комп'ютерної лінгвістики.

Апробація результатів. Основні положення та результати дослідження було представлено під час XVIII наукової конференції „Мова як світ світів. Граматика і поетика текстових структур” (Київ, 2024), а також під час X Всеукраїнської науково-практичної студентської конференції з міжнародною участю „Professional Foreign Language Training in the Context of Modern Educational Challenges” (Житомир, 2026).

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, 4 розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, що нараховує 64 позицій, та додатків. У додатках подано фрагменти бази даних англізмів, код програмної реалізації платформи „Питомо”, HTML- і CSS-файли, а також допоміжні матеріяли, що ілюструють роботу вебплатформи. Загальний обсяг роботи становить 109 сторінок, обсяг основного тексту – 100 с.

РОЗДІЛ 1. АНГЛІЗМИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

1.1. Поняття про англізми

Запозичення є невід’ємною частиною розвитку будь-якої мови. Проте у повсякденному спілкуванні все частіше трапляються англізми, які витісняють українські відповідники. Більш того, нерідко такі запозичення приходять до нас через посередництво московської чи польської мови. Наприклад, слово *додаток* є калькою з московської *приложение*. Часто використовують не просто англізми, а так звану макаронічну мову – механічну суміш слів чи висловів із різних мов або переінакшення їх на іноземний лад. Іншими словами – коли говорять напівукраїнською, напіванглійською. Це не завжди сприяє порозумінню між учасниками спілкування. Натомість, таке мовне змішування часто спрямоване на вихваляння власною освіченістю чи європейським стилем мислення перед співвітчизниками (Стишов, 2019). Це може створювати бар’єри у спілкуванні, оскільки не всі українці можуть розуміти англійську, а тим більше англізми, коли семантика слова при запозиченні з мови-донора може спотворюватися. Хоча й, як влучно помітив О. Стишов, англізми „розуміють і відтворюють навіть ті, хто ніколи не вивчав англійської мови та не був у Великій Британії, Сполучених Штатах Америки, Канаді, Австралії” (Стишов, 2019, с. 39).

Донедавна українці часто цуралися своєї мови: комплекс меншовартости, який нам нав’язували протягом століть московити, і тепер змушує декого думати, що похідні від питомих чи давно запозичених та зрозумілих нам слів, які ми можемо використовувати для збагачення нашої мови, – це не достатньо сучасно.

Активне запозичення англізмів притаманне не лише українській, а й більшості інших європейських мов. Особливо це стосується слов’янського простору, де багатьом народам також тривалий час штучно прищеплювали

комплекс меншовартости. Після відкриття до Заходу наприкінці ХХ століття англійську мову почали сприймати як символ успішности, модерности та належности до глобального світу. Унаслідок цього англійська мова стала одним із головних джерел нових запозичень для багатьох мов світу (Witalisz, 2006, с. 3–4).

З. Бердиховська зазначає, що в польській мові англізми активно проникають не лише в повсякденне мовлення, а й у спеціалізовані дискурси: корпоративний, інформаційний, науковий, молодіжний, політичний, рекламний та розважальний (Berdychowska, 2020, с. 61–64). Подібні процеси простежуються і в чеській мові. О. Мартінцова, аналізуючи монографію А. Клегра та І. Боздехової про лексичні англізми в чеській мові, зазначає, що чеська лінгвістика активно досліджує вплив англійської мови протягом останніх десятиліть (Martincová, 2024, с. 50–52). Е. Щепанська зазначає, що польська й чеська мови після Другої світової війни активно засвоювали міжнародну лексику, а після політичних змін кінця ХХ століття зазнали нової хвилі англо-американських запозичень (Szczepańska, 2000, с. 96–100).

Водночас досвід інших мов показує, що англізація не є незворотним процесом. Частина європейських країн, зіткнувшись із надмірним поширенням англізмів, почала свідомо виробляти власні мовні стратегії: створювати питомі відповідники, унормовувати термінологію.

Більшість дослідників вважають, що в цьому плані величезним прикладом для українців мають бути вже вищезгадані чехи, які достатньо недавно (приблизно у 1920-х) почали називати артистів умільцями, а театр – дівадлом, поляки, які менеджмент називають наукою керування (*nauka o zarządzaniu*) (Тимошук, 2010) та французи, які після критики національної еліти за надмірне вживання англо-американізмів у 60-х роках минулого століття у праці Р. Етьємбля із сатиричною назвою „Чи розмовляєте ви франгле?” доклали багато зусиль, щоб захистити французьку мову від

масового проникнення англійських слів. Так, багато англійських термінів замінили французькими, наприклад globalization називають mondialisation, fax – télécopie, printer – imprimante (Pilhion, б.д.). І ця боротьба французів з англізми є досить успішною. Хочу звернути увагу, що за даними „Барометра мов у світі”, створеного соціолінгвістом Л. Кальве, французька мова посідає друге місце після англійської та випереджає іспанську, німецьку та московську мови. „Барометр мов у світі” є рейтингом мов за 12 критеріями (Pilhion, б.д.).

Крім того, варто звернути увагу на гіпотезу Сепіра-Ворфа (Ковалів, 2007, с. 229), яка припускає, що люди, які говорять різними мовами, по-різному сприймають світ і мислять. Коли ми запозичуємо багато англізмів, наше сприйняття реальності трохи змінюється. З одного боку, якщо знати українські відповідники й також розуміти англійську, це може збільшити кругозір людини, дозволяючи їй сприймати світ як очима носія англійської мови, так і очима носія української мови. Такий двомовний підхід може збагачувати індивідуальний досвід, роблячи людину більш адаптивною та відкритою до різних культурних контекстів. З іншого боку, якщо ми вживаємо англізми, навіть не знаючи українських відповідників, це збіднює і нас як мовців, і нашу мову. Власне, тому ми взяли за те, щоб проаналізувати цю проблему, знайти чи дібрати відповідники до популярних нині запозичень та створити програму для автоматичної заміни англізмів у тексті. Сучасні загальномовні словники можуть і не містити таких слів, бо часто вони є неологізмами й ще остаточно не закріпилися в українській мові. Саме тому ми поки що можемо вплинути на те, що саме закріпиться в мові, український відповідник чи запозичене слово. Принаймні, як мовознавці, можемо запропонувати мовцям варіанти для вибору.

Слушно писав О. Синявський ще в 1929 році: „Щодо мови популярної, то шкода від широкого вжитку в ній чужих слів дуже велика...

мушу відзначити, що над цією справою дуже варто попрацювати нашим філологам...” (Синявський, 1929, с. 47). Однак, деякі дослідники відзначають і позитивні аспекти вживання англізмів в українському мовленні. Наприклад, Т. Майструк стверджує (Майструк, 2010, с. 126), що „англізми виступають як необхідні одиниці номінації понять, заповнюючи лакуни в мові-реципієнті, або сприяють заміні питомих зворотів короткими інтернаціональними термінами”. Проте, з цим можна дискутувати. Якщо англізми заповнюють прогалини в мові-реципієнті, то українці втрачають можливість створювати нові слова на основі своєї мови. Щодо заміни питомих зворотів короткими англійськими термінами для мовної економії, теж є сумніви. Можливо, з часом ці вирази скоротилися б природним шляхом, перетворившись на складні слова, і економія мовної енергії відбулася б за рахунок питомих слів. Але якщо ми запозичимо англізм, цей процес точно не відбудеться.

З іншого боку, розуміємо, що такі процеси запозичення відбуваються не за настановами мовознавців, а в практиці самих мовців, тому це не можливо проконтролювати. Адже якщо з’являється нова технологія, пристрій чи будь що інше, то для мовця легше та швидше взяти вже наявну коротку назву з іншої мови.

Також не можемо погодитися зі словами Т. Майструк про те, що „англізми можуть ... виступати синонімами до питомих лексем, справляючи враження більш високих, урочистих, вишуканих слів, порівняно з українськими” (Майструк, 2010, с. 128) і виконувати емоційну, експресивну функцію. На нашу думку, якщо ми будемо вживати англізми, сприймаючи їх як високі й урочисті слова на противагу ніби „низькій” українській мові, то ніколи не відійдемо від відчуття, що всі інші нації кращі за українську. Це лише негативно впливає на нашу національну самооцінку.

Щоб краще зрозуміти значення та вплив англізмів на українську мову та культуру, спершу важливо розглянути саме поняття „англізми”. Для

початку варто зазначити, що в літературі побутують два варіанти цього терміна – „англізм” та „англіцизм”. Останнє – більш уживане. При простому запиті в Генеральному регіонально анотованому корпусі української мови (ГРАК) (Шведова та ін., 2017–2026) бачимо, що абсолютна частота слова „англіцизм” – 264, на противагу терміну „англізм” – усього 57. Проте наполягаємо все таки на вживанні останнього, бо „англіцизм” (англ. *anglicism*) – є калькою з англійської мови, привнесеною в українську мову з московської. В українській мові немає твірної основи для похідника з формантом -ізм: Англія → *англ-ізм*, Україна → *україн-ізм*, Полонія → *полон-ізм*, московія → *москов-ізм* (Фаріон, 2022). У СУМ-20 (словнику української мови у 20 томах) (Словник української мови, 2010, с. 210) є тільки слово „англіцизм” з визначенням „слово або зворот, запозичені з англійської мови”.

У контексті цієї проблеми варто з’ясувати й деякі інші ключові терміни. **Запозичення** визначають як „звук, морфему, слово або його окреме значення, фразеологізм, синтаксичну конструкцію, перенесені з однієї мови в іншу, а також сам процес подібного перенесення” (Ткаченко, 2004, с. 194). Виділяють такі типи запозичень: **екзотизм, інтернаціоналізм, варваризм (барбаризм), калька** (Гуменюк, 2014).

Екзотизм – слово або вислів, які були запозичені з маловідомої, часто неєвропейської мови і які вживають для надання мові особливого колориту. Потрапляючи до мови-реципієнта, вони зазвичай засвоюються граматично, фонетично і графічно, але зберігають національні мовні риси і функціонують як позначення унікальних явищ (Русанівський та ін., 2004). Наприклад, *тореро, корида, кімоно, сакура, самурай*.

Інтернаціоналізм – „афікс, слово, вислів, запозичені кількома мовами з одного джерела” (Словник української мови, 2010, с. 561) (*прогрес, футбол, лінгвістика, фольклор*). Часто інтернаціоналізмам дають позитивну оцінку, пояснюючи це тим, що вони сприяють загальному

порозумінню між народами, особливо це стосується термінології. Проте, варто відрізнити штучні московські інтернаціоналізми, які насаджували країнам Радянського Союзу, від природних інтернаціоналізмів. Останні – створені на основі латинської та грецької мов напрямую або за посередництва західноєвропейських мов. Наприклад, первинним джерелом українського слова *машина* є давньогрецьке *mekhanē*, а вторинним – французьке *machine* або німецьке *Maschine*. Також А. Білецький пише про те, що інтернаціоналізми „показують, як мови пов’язані одна з одною і як давні мови продовжують жити в нових мовах” (Білецький, 1997, с. 146).

Барбаризм – це слово або вислів, які були запозичені та ще не засвоєні мовою-вбирачем, не мають належних підстав для свого закріплення в цій мові, нетривалий час функціонують і зберігають національно-культурні нашарування мови-донора (Фаріон, 2022). Наприклад, *секонд-хенд*, *мідл-маркет*, *імпічмент*, *аут*, *бізнесмен*.

Існують також терміни **іншомовне вкраплення**, **трансплантанти**, **гібридні композити** (Гуменюк, 2014). Вони або дорівнюють за значенням терміну **барбаризм** або так чи інакше його стосуються. Проте, щоб не перевантажувати текст різними термінами, ми зупинилися на найбільш загальній та поширеній серед мовознавців класифікації.

Калька – „це слово, його окремі значення, звороти, запозичені з інших мов шляхом буквального перекладу (як правило, за частинами)” (Гуменюк, 2014, с. 57). Наприклад, з московської – *все рівно*, *на даний момент*, *у якості*.

А. Білецький зазначає, що кальки – є наслідками міжмовних контактів, які є природними. Навіть слово *держав* – це калька від грецького слова *kratos*, що означає „держу” (Білецький, 1997). Отже, це не є повністю негативним явищем, окрім тих випадків, коли такі слова справді засмічують мову.

Окрім простого терміна „англізм”, І. Коробова пропонує термін „новітній англізм”, тобто запозичена „протягом останніх десятиліть з англійської мови чи за її посередництва лексема, а також та, яка увійшла раніше або повернулась з периферії та активізувалася, зазнавши на українському лінгвальному ґрунті семантичних змін і зрушень” (Коробова, 2018, с. 26).

За словами О. Семотюк, крім **номінативної функції** (*комп'ютер, гольф, танк, телевізор* тощо), англізми також виконують **експресивно-оцінну**, яка дає змогу мовцям виражати свої емоції та ставлення до об'єкта мовлення (*треш, крінж, вайб* тощо). **Евфемістична функція** сприяє заміні грубих або неприємних висловів м'якшими (Наприклад, *секретар – офіс-менеджер*). **Соціальна функція** відображає належність мовця до певної соціальної чи професійної групи (*нуб, кежуал, продюсер, афтепати, юзер, мейл, геймер, варез, дигер, слот, флоп, гамер, гестбук, крекер, рулез* тощо). **Гумористична функція** – це використання англізмів для створення комічного ефекту або гри слів (*Я би сказала, не страх, а певний негативний імідж держслужбовця поряд із такими „трендами” в Україні, як демонізація суддів чи недовіра до поліцейських* (Дзеркало тижня, 09.02.2019)). **Функція термінологізації** полягає у створенні та використанні нових термінів, особливо у науково-технічних та професійних контекстах (*фреймворк, валідатор, віджет, бриф* тощо).

Часто трапляється так, що при запозиченні слова з англійської мови його значення в мові-реципієнті може змінюватися порівняно з оригінальним значенням у мові-донора (Майструк, 2010). Це значення може звужуватися, проходячи процес спеціалізації, або навпаки розширюватися, що є прикладом генералізації. Крім того, через переносне значення або переосмислення лексеми може відбутися зміщення значення. Наприклад, англійське слово „manager” в українській мові може набувати більш вузького значення, позначаючи лише керівника в бізнес-контексті,

тоді як в англійській воно може застосовуватися до широкого спектра ролей, що включають управління в різних сферах. Також можна навести приклад слова *блеф* [англ. bluff]. У мові-донорі воно тлумачиться як 1) надзвичайно стрімкий берег чи схил; 2) спроба обдурити (Мацько та ін., 2003, с. 181). В українській мові пряме його значення – вигадка, обдурювання для того, щоб залякати, удатися до похвалювання, перебільшити свою роль у чомусь (Мацько та ін., 2003, с. 111). Проте, є й переносне значення в українських словниках – прийом у грі в покер, спосіб напустити оману на учасників гри: гравець з поганими картами вдає, що в нього є шанс виграти (Молоткіна, 2017, с. 111).

Для кращого розуміння феномену англізмів в українській мові варто дослідити історію їхнього проникнення. І. Каминін відзначає (Каминін, 1994), що хронологічно вплив англійської мови простежується значно пізніше, ніж німецький та французький, хоча деякі слова англійського походження можна зустріти ще в українській мові XVII століття. Зазвичай це морські та промислові терміни.

У XIX столітті, зі створенням механічного ткацького верстата, парового двигуна, першого паровоза та інших технологічних нововведень, відбувається стрімка навала англізмів в українську мову. Ці нові винаходи та технології, що активно розвивалися у Великобританії, вимагали нових термінів для їх позначення (Панько, Кочан і Мацюк, 1994). Проте, вже у той час еліта замислювалася над тим, що українська термінологія повинна бути на своєму, питомому, ґрунті. Так у 1861 р. у журналі „Основа” з'являється „Замѣтка о русинской терминологіи” М. Левченка. Автор пише про те, що термінологія більшості західних народів складалася у середньовіччя і була розрахована на те, щоб наукову мову не розуміли звичайні люди. Тепер „наука дѣлается общимъ достояніемъ; поэтому и термины научные должны бы быть общепонятны. Русинскимъ писателямъ ... предстоитъ дѣло совершенно новое... Термины научные слѣдуетъ

составлять въ духѣ народнаго языка, такъ, чтобы, впослѣдствіи, они могли быть приняты самимъ народомъ”. Також в кінці автор подає невеликий словничок кількох десятків інтернаціональних слів та їх україномовний переклад: *арифметика* – щотниця, *астрономія* – зірниця, *автомат* – самодрук та інші (Панько, Кочан і Мацюк, 1994, с. 131).

С. Рижикова зазначає (Рижикова, 1976), що у 20-ому столітті значно збільшилася кількість англізмів, що позначають науково-технічні терміни (*монітор, лазер, мазер, пластик, радар*), а також економічні (*бізнес, проспериті*), політичні (*імпічмент, істеблішмент*), спортивні (*дриблінг, ралі, хук*), побутові (*джинси, нейлон, транзистор*) та професійні поняття (*крекінг, скрепер, хопер*), адже цей період характеризується активним розвитком різних галузей знань і сфер діяльності. У цей час багато англізмів пройшли асиміляцію (фонетичну, граматичну та лексико-семантичну) і вже настільки увійшли в повсякденне вживання, що втратили відчуття іншомовності (*катер, танк* тощо).

З іншого боку, П. Селігей зазначає (Селігей, 2008, с. 63–65) про те, що у 1920-х роках українське термінотворення базувалося переважно на питомому підґрунті (*полюс* – бігун, *фанатизм* – загорілість, *екран* – застувач, *цемент* – зліпило, *атмосфера* – обвітря, *меридіян* – південник, *екватор* – рівноденник, *фотографія* – світлина, *континент* – цілеччина).

90-ті роки та початок ХХІ століття характеризують здобуттям незалежності України. У цей період українські мовознавці намагалися відновити українську мову.

Наприклад, у 1992–1994 роках впроваджували (і фінансували) „Державну програму розвитку української мови”, в межах якої порушували й питання запозичень. Однак, після цього періоду увага до цієї теми поступово зникла, а багато проблем залишилися невирішеними. Незважаючи на початковий ентузіазм і намагання зміцнити національну мовну ідентичність, українська мова знову опинилася під тиском

інтернаціоналізації та впливу інших мов, зокрема англійської, що продовжувало формувати її сучасний лексичний склад.

На початку ХХІ століття запозичують велику кількість комерційних термінів (*дилер, брокер, дистриб'ютор, промоутер, холдинг*), термінів зі сфери інформаційних технологій (*сайт, блогер, провайдер, акаунт, домен, кластер, контент, логін, спам, тролінг, драйвер, хакер*) (Есенова, 2018).

Окрім історії приходу англізмів в наше життя, варто також назвати причини такого поширеного явища запозичень із англійської мови. Перша причина вже впливає з вищесказаного. Це – успішність англomовних країн, таких як США та Велика Британія. Як вже було зазначено, ці країни асоціюються з передовими технологіями, економічною потужністю та високим рівнем життя, що робить їх привабливими для наслідування. І. Фаріон влучно помітила, що люди, які хочуть здаватися кращими та успішнішими, часто невдумливо намагаються копіювати поведінку й мову цих країн. Вони вважають, що використання англійських слів та виразів підкреслить їхню освіченість, сучасність і приналежність до глобальної еліти (Фаріон, 2023).

Крім того, серед причин, що спонукають запозичувати англійські слова є й такі: 1) відсутність відповідника в українській мові, оскільки поняття, яке позначає англізм, не усталене в мові-реципієнті; 2) поширення цього англізму у світі; 3) коротке і лаконічне позначення поняття; 4) швидка поява назви для нового поняття; 5) мода на такі слова в сучасному суспільстві (Кочан, 2023); 6) розрізнення схожих за змістом, але різних понять; 7) намагання точно передати свою думку із семантичною чіткістю лексичних одиниць, уникаючи омонімії та полісемії 8) економія мовних засобів і мовленнєвих зусиль (Коробова, 2019).

Екстралінгвістичні причини – такі: 1) технічне переустаткування побуту українців, пов'язане з широким розповсюдженням у повсякденному житті побутової та офісної техніки закордонного виробництва

(комп'ютерів, ноутбуків, відеокамер, факсів, копіювальної техніки, побутової техніки); 2) підвищення рівня комп'ютерної грамотності українців та поява комп'ютерних ігор; 3) розвиток культурних зв'язків між США, Великобританією, Канадою та Україною (існування американських освітніх центрів); 4) співробітництво українських вишів із англійськими, американськими, канадськими, американцями з „Корпусу миру”; 5) проведення англійських освітніх програм на українському телебаченні; 6) обмін студентами та викладачами між країнами; 7) активна участь українських студентів в американській програмі „Ворк енд тревел”) (Кочан, 2023, с. 79).

Отже, існують різні думки стосовно існування запозичень в українській мові. Одні мовознавці оцінюють їх різко негативно, інші ставляться до них більш вибірково та помірковано, адже розуміють різноманітність причин та функцій такого явища. Беручи до уваги складну історію проникнення англізмів в нашу мову, ми пропонуємо комплексно підходити до питання пошуку відповідників до таких слів та до критеріїв відбору самих англізмів для бази даних для автоматичної заміни.

1.2. Процес засвоєння англізмів в українській мові

Запозичення іншомовної лексики – явище природне для будь-якої мови, однак темпи й механізми цього процесу можуть суттєво відрізнятися залежно від мовного середовища, соціального запиту та культурних обставин. Засвоєння англізмів відбувається на різних рівнях, при цьому одні слова залишаються у своєму "сирому" вигляді, інші зазнають певної адаптації, а деякі змінюють навіть своє значення. Для того, аби зрозуміти явища адаптації, варто ще зрозуміти, а як саме можна розпізнати англізм.

Серед основних характерних ознак слів, запозичених з англійської мови, можемо назвати такі: 1) наявність звукосполучення дж (наприклад, *джойстик, проджект менеджер, дайджест, стейджінг, бедж, джун,*

гаджет, віджети тощо); 2) наявність звукосполучень ай, ей (наприклад, дизайн, сайт, файл, драйвер, овертайм, релокейт, заєстімейтити, контейнеризація, дисплей, імейл, блокчейн, шейдер, бейсік тощо); 3) наявність суфікса -инг (-інг) (наприклад, фішинг, вебхостинг, рендерінг, рефакторинг, онбординг, рекрутинг, тролінг, грумінг, мітинг тощо); 4) суфікса -ер (-ор): драйвер, промоутер, провайдер, копірайтер, конвертер, комп'ютер, адаптер, асемблер, тригер, браузер, буфер, брандмауер, вебсервер, вінчестер, офер, світчер, рекрутер; 5) звукосполучення кс: індекс, лінуks, м'ютекс, гіпертекст, хотфікс, багфікс; 6) звукосполучення ск: сканер, паскаль, диск, скрам, скіли, скіпнути, таска; 7) звукосполучення кв: квест, квіст, квізлінг, квітер, квантовий комп'ютер, пул-реквест; 8) звукосполучення скв: скватер, сквайр, ескваєр; 9) звукосполучення тр: атрибут, інтранет, параметр, контролер, концентратор, атрибут, контрофер, абстракція, структура; 10) префікса ре- (ри-): ремейк (римейк), релокейт, код-рев'ю, репозиторій, рефакторинг; 11) морфеми -мен: джазмен, спайдермен, конгресмен, полісмен, шоумен, телешоумен, яхтсмен, супермен, рекордсмен, вокмен; 12) морфеми -ес (-с, -іс): інтерфейс, бізнес, аліяс, антивірус, опенсорс, тощо (Кочан, 2023).

Варто зазначити, що процес освоєння англізмів в українській мові відбувається у кілька етапів. Мовознавці мають різні думки щодо цього процесу, але загалом можна виділити основні фази: 1) фонетична асиміляція; 2) графічна асиміляція; 3) граматичне (морфологічне) та 4) лексичне пристосування.

На етапі фонетичного освоєння слово зазвичай пишуть латиницею й часто паралельно роз'яснюють у тексті. Графічне передавання, якщо воно відбувається кирилицею, часто непослідовне, не уніфіковане. Так, наприклад, не усталилося написання лексеми *онлайн* / *он-лайн* / *on-line* /

online / ON-LINE. Також межі семантичного обсягу ще не встановлено, тому носії мови сприймають лексему як чужомовний елемент (Коробова, 2019).

На наступній фазі відбувається графічне осмислення лексеми, що означає, що слово починають писати кирилицею за певними правилами, і його написання поступово уніфікується. На цьому етапі з'являються варіанти написання, які конкурують між собою, поки не встановлюється одне стандартне написання (наприклад, *тімбілдінг/тимбілдинг, бьорні/бурні, каучсерфінг/каучсерфінг, харасмент/гарасмент, фішинг/вішинг, хенд мейд/хенд-мейд, фудкорт/фуд-корт* (Молоткіна, 2017)). Чіткішого окреслення набуває семантичний обсяг лексеми, проте англiзм ще не фіксують у словниках.

Під час граматичного (морфологічного) пристосування слово інтегрується у граматичну систему української мови. Воно набуває властивостей, притаманних українським словам: відмінювання, узгодження з іншими словами в реченні тощо.

Зокрема, на цьому етапі англiзми можуть набувати питомих елементів, а саме (Панченко, 2023): 1) закінчення іменників: *сервери* (англ. servers), *маска* (англ. task), *скіли* (англ. skills), *прога* (англ. program), *скрінш* (англ. screenshots), *фрейми* (англ. frames), *валідація* (validation); 2) суфікси іменників: *іконка* (англ. icon), *каррування* (англ. currying), *кросплатформеність* (англ. Cross-platform software), *піарник* (англ. public relations (PR) specialist); 3) дієслова набувають типові форми: *гулити* (англ. to google), *делітнути* (англ. to delete), *дропнути* (англ. to drop), *логінитися* (англ. to log in), *інстанціювати* (англ. to instance), *фотошопити* (англ. to photoshop), *конвертувати* (англ. to convert), *лайкнути* (англ. to like), *нерфити* (англ. to nerf), *парсити* (англ. parse), *постити* (англ. to post), *пофіксити* (англ. to fix), *пушити* (англ. to push); 4) закінчення прикметників: *комп'ютерний* (англ. computer), *програмний* (англ. program), *інтернетний* (англ. internet), *інтерактивний* (англ. interactive), *віртуальний* (англ. virtual),

мультимедійний (англ. multimedia), *операційний* (англ. operating), *геймерський* (англ. gamer), *онлайновий* (англ. online).

Крім того, на фазі граматичного освоєння слово дедалі більше уживають і фіксують у словниках новітньої лексики. Це допомагає йому закріпитися у мовленні носіїв мови і стати звичним. Наприклад, відносно вкорінилися в українській мові лексеми *серфінг*, *геймер*, *стилус*, *плей-лист*, *спам*, *фрилансер* та ін. А також саме на цьому етапі можливе „утворення запозичень дериватів, у яких повторюється якийсь один структурний елемент; утворення складних слів на основі англізмів та лексем мови-реципієнта або ж раніше запозичених слів; участь у процесі словотворення за допомогою продуктивних суфіксів української мови” (Кочан, 2023, с. 78).

На етапі лексичного освоєння слово остаточно входить у лексичний запас мови. Воно стає зрозумілим для широкого кола носіїв мови і використовується без додаткових пояснень. Семантичний обсяг слова встановлюється, і воно сприймається вже не як чужомовний елемент, а як органічна частина української мови. Процес лексичного освоєння англізмів відбувається в таких напрямках: 1. Зміщення значення та зміна характеру значень англізмів при входженні до лексико-семантичної системи сучасної української мови; 2. Перегрупування значень у семантичній структурі англізмів, яке пов’язане з розвитком нового значення слова. 3. Укорінення англізмів у лексико-семантичній системі української мови за допомогою їхньої взаємодії із близькими за значенням лексемами (Коробова, 2019).

Також до цього можна додати й високий словотвірний потенціал запозичень. Наприклад, мовознавиці Є. А. Карпіловська, Л. П. Кислюк та Н. Ф. Клименко зазначають, що запозичені слова, які позначають важливі явища суспільного життя кінця XX – початку XXI ст., в українській мові часто стають основою для творення численних похідних та нових значень (Карпіловська, Кислюк та Клименко, 2024, с. 310).

Серед них слово *зомбі*, яке вже давно функціонує в українському мовленні не лише як окрема лексема, а й як продуктивна основа для творення нових похідних і переносних значень. Наприклад, від слова *зомбі* утворюються слова та словосполучення *зомбувати, зомбований, зомбувальний, зомбівний, зомбічний, зомбівський, зомбування, зомбізація, зомбівник, зомбувач, зомбі-автомат, зомбі-суспільство, медіа-зомбі, зомбованоманкуртський, інформаційний зомбі, політичний зомбі* (Карпіловська, Кислюк та Клименко, 2024, с. 310).

Подібні процеси можна спостерігати і серед сучасних англізмів в українській мові. Запозичення дедалі частіше стають базою для формування нових словотвірних гнізд, наприклад: *булінг – булити, блог – блогер, блогерство, відеоблог, блогінг; стрім – стрімер, стрімити, стрімінговий; гейт – гейтер, гейтерка, гейтити, гейтерський; донат – донатити, донатер, задонатити, спам – спамити, спамерський, сталкер – сталкерити, сталкерський* (Космеда і Ковтун, 2026, с. 341).

Тобто говорити про повне засвоєння терміна, запозиченого з англійської мови у системі української мови можна тоді, коли: 1) він фіксується у словниках, зокрема тлумачних та спеціалізованих. Так, наприклад, слова *банер, блог, файл, інтерфейс* фіксує „Словник української мови у 20 томах” (СУМ-20, 2010–...); 2) слово пристосоване до орфографічних норм української мови (*автентифікація – authentication, авторизація – authorization, агендерний – agender*); 3) англізм стає основою для утворення нових слів та словосполучень, наприклад *коуч (бізнес-коуч, коуч-сесія, лайф-коуч), селфі (селфі-палка)*; 4) носії не сприймають англізм як чужомовне слово (*катер, танк*).

Отже, оскільки українська мова активно взаємодіє з англійською, процес асиміляції англійських слів українською має декілька етапів, починаючи від фонетичного та графічного освоєння і закінчуючи лексичним включенням до мовного арсеналу. Фонетична та графічна

асиміляція є як таким входженням англізму в українську мову, тоді коли ключовими є граматичне та лексичне пристосування. Саме вони вказують на засвоєння системою нової лексеми.

1.3. Сфери та стилі, найбільше уражені англобарбаризацією

Побутує думка, що англізми поширені лише у сфері інформаційних технологій, але це не так. Вони проникають у різні куточки суспільного життя, в окремі функціональні стилі та витісняють собою наші питомі відповідники. Упровадження англійської мови в український мовний простір відбувається на офіційному рівні, а також у тих сферах, які мають тісний зв'язок із глобальним ринком і орієнтовані на експорт послуг або продуктів.

Особливої уваги заслуговує мовна політика України, яка сприяє поширенню англійської мови у ключових соціальних сферах. Адже, як зазначає І. М. Кочан, ставлення до іншомовних запозичень значною мірою залежить від держави. Дослідниця виокремлює три основні типи мовної політики щодо запозиченої лексики: ксеноманію, утилітаризм і пуризм (Кочан, 2026, с. 71).

Ксеноманія передбачає надмірне й часто невиправдане використання іншомовних слів навіть тоді, коли в мові вже існують власні відповідники. У такому випадку англізми починають виконувати не лише номінативну функцію, а й функцію престижності або демонстрації належності до певного соціального середовища.

Іншим типом мовної політики є пуризм, який, навпаки, прагне максимально очистити мову від чужомовних елементів та замінити запозичення питомими словами. Прихильники такого підходу вважають, що надмірна кількість англізмів негативно впливає на самобутність української мови та може поступово витіснити питомі мовні ресурси. Саме тому в українському мовознавстві дедалі активніше з'являються спроби

добору українських відповідників до іншомовної лексики, зокрема у працях І. Фаріон, О. Сербенської, І. Кочан та інших дослідників.

Водночас І. М. Кочан зазначає, що для української мовної традиції більш характерним тривалий час був саме утилітаризм – підхід, за якого мова запозичує лише ті іншомовні слова, які є справді необхідними для позначення нових предметів, явищ чи понять (Кочан, 2026, с. 71). У такому випадку запозичення виконують передусім практичну функцію й сприяють розвитку наукової, технічної та професійної термінології.

Але сучасні тенденції змінюються і рівень англобарбаризації виходить на новий рівень. Революція Гідности несподівано стала катализатором масштабної англізації в Україні, хоча її первісна мета полягала у зміцненні української державности та протистоянні російській експансії. Згодом МОН на чолі з міністром С. Квітом видало Наказ „Про затвердження Порядку присвоєння вчених звань науковим і науково-педагогічним працівникам” (від 14.01.2016) з особливими перевагами саме для англійської мови (МОН України, 2016). Цей документ став ще одним інструментом пришвидшеної англізації академічного середовища.

Згідно з наказом, науковець, який претендує на здобуття вченого звання, повинен або мати сертифікат з іноземної мови (рівень не нижче B2 згідно із Загальноєвропейськими рекомендаціями), або надати диплом, що підтверджує володіння іноземною, або ж мати не менше десяти публікацій англійською мовою у виданнях, що входять до баз „Scopus” чи „Web of Science”.

Примітно, що аналогічні вимоги щодо знання української мови чи публікацій державною мовою в документі відсутні. У підсумку виходить, що навіть науковець, який усе життя присвятив дослідженню української мови, для отримання вченого звання має описувати свої здобутки англійською – для іноземного, а не українського читача.

Крім того, секретар Ради національної безпеки і оборони О. Данілов активно просував ідею посилення ролі англійської мови в Україні, вважаючи це важливим кроком у протистоянні російському інформаційному впливу. У своїх публічних виступах він наголошує на необхідності раннього вивчення англійської, щоб зміцнити позиції України в „лінгвістичній війні”. Наприклад, у 2021 році на форумі „Україна 30” він запропонував починати навчання англійської з дитячого садка (Фаріон, 2023, с. 81–93)

На сьогодні така політика лише набирає обертів. На початку 2022 року Прем’єр-міністр Д. Шмигаль дав доручення проаналізувати можливість впровадження в Україні моделі „офіційної багатомовності”, що, по суті, є просуванням ідеї надання особливого статусу саме англійській мові (Фаріон, 2023, с. 81–93).

Директор Інституту української мови НАН України П. Гриценко висловив здивування такою ініціативою, адже вона, на його думку, суперечить ст. 10 Конституції України, яка закріплює статус української як єдиної державної мови. Науковець зауважив, що під час війни „багатомовність” не об’єднує, а навпаки – „розхитує українськомовний простір” і збуджує суспільство (Гриценко, 2022).

Влада не припиняє просування англійської мови в Україні. Наприклад, логічним продовженням попередньої політики є вже вищезгаданий законопроект „Про застосування англійської мови в Україні”, який Президент України В. Зеленський подав до Верховної Ради в день Конституції України 28 червня 2023 року (Мельник, 2023).

Тоді в листопаді 2023 року запущена мовна програма „Future Perfect” з популяризації англійської як мови міжнародного спілкування в Україні, яка і зараз є доступна в загальнодержавному застосунку „Дія”. В застосунку вказано, що програма „передбачає впровадження англійської мови в різних сферах діяльності” (Дія.Освіта, б.д.).

Вже 5 червня 2024 року на офіційному сайті МОН опубліковано новину про ухвалення закону про англійську мову як мову міжнародного спілкування в Україні (МОН України, 2025). В новині зазначено, що цей закон передбачає:

- обов'язкове вивчення англійської дітьми старшого дошкільного віку;
- можливість подавати інформацію про заклади охорони здоров'я англійською мовою;
- визначення переліку посад у сфері освіти і науки, кандидати на які мають знати англійську.

І. Фаріон зазначає, що вищезазначений закон значно повпливав на освітню та культурну сфери, а також на офіційно-діловий стиль (Фаріон, 2023, с. 81–93).

Є. Панасенко, аналізуючи відповідний закон, зазначає, що зростання ролі англійської мови є закономірним наслідком обраного Україною європейського та євроатлантичного курсу (Панасенко, 2024, с. 42–44).

Обов'язкове запровадження англійської в офіційно-діловій сфері, згідно із законом (Закон України, 2024), поширюється на широке коло державних службовців та посадовців (військових офіцерського складу, прокурорів, голів місцевих державних адміністрацій та ін.). Також, згідно з ст. 5, органи державної влади Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування повинні приймати документи іноземною мовою без перекладу та вести англійськомовне листування з іноземцями, а також надавати офіційні відповіді англійською на їхню вимогу. Таким чином, будь-який іноземець чи людина без українського громадянства матиме право вимагати від українських органів влади офіційних відповідей англійською мовою (ст. 5, п. 3).

Така політика викликає занепокоєння щодо створення привілейованої групи осіб, які володіють англійською, та можливого гальмування розвитку українського офіційно-ділового стилю, що має історичні передумови

(наприклад, праця В. Підмогильного та Є. Плужника „Фразеологія ділової мови. Російсько-український фразеологічний словник” 1927 р.) та може негативно вплинути на мовну ідентичність.

Наступною сферою англізації є освіта (ст. 8), що викликає особливе занепокоєння, адже це саме та сфера, яка формує свідомість цілого покоління українців. Вищезазначений закон, крім, як уже відомо, вищої освіти, передбачає ще й „забезпечення обов'язкового використання англійської мови в освітньому процесі для дітей раннього, молодшого та середнього дошкільного віку” та її обов'язкове вивчення для старших дошкільнят (ст. 8, п. 1). Так, Міністерство освіти і науки України повідомило, що з 1 вересня 2026 року вивчення англійської мови у закладах дошкільної освіти стане обов'язковим. Відповідний лист МОН був надісланий департаментам та управлінням освіти і науки та оприлюднений на порталі „Освіта.ua” (Освіта.ua, 2026).

Третя сфера англізації стосується культури (ст. 9). Найбільш контroversійним є положення про показ англомовних фільмів англійською з субтитрами державною мовою. Це фактично позбавляє глядачів можливості повноцінного сприйняття фільмів та ставить під загрозу існування українських студій дубляжу, які протягом багатьох років якісно озвучували іноземні кінострічки.

Мовна практика підтверджує, що сьогодні популярними є такі англізми у культурній сфері: *хіт* (популярна музична композиція з широкою аудиторією), *серіал* (багатосерійне телевізійне шоу зі спільним сюжетом), *стрімер* (особа, яка веде прямі відеотрансляції в інтернеті), *блокбастер* (комерційно успішний фільм або розважальний продукт), *трейлер* (короткий рекламний ролик, що анонсує фільм чи інший медійний продукт), *феши* (актуальні тенденції в одязі та аксесуарах), *селебріті* (відома та впливова особистість), *спойлер* (розкриття ключових сюжетних моментів), *інфлюенсер* (особа з великою аудиторією в соцмережах, що

впливає на думки підписників) (Павелків, 2023). Проте більшість цих слів мають українські відповідники.

У 2025–2026 роках державна політика щодо поширення англійської мови продовжилася. Так, 4 червня 2025 року Кабінет Міністрів України ухвалив Постанову № 659 „Про схвалення Концепції Державної цільової національно-культурної програми сприяння вивченню та застосуванню англійської мови в Україні на 2026–2030 роки”. У Концепції зазначено, що розвиток англomовної компетенції населення є „невід’ємною складовою успішної євроінтеграції України” та має сприяти інтеграції України у політичний, економічний і культурний простір Європейського Союзу (Кабінет Міністрів України, 2025).

Крім популяризації англійської мови серед населення, у 2026 році держава почала активно впроваджувати додаткові мовні вимоги для посадовців та працівників окремих сфер. Зокрема, Постановою Кабінету Міністрів України № 425 від 1 квітня 2026 року „Про встановлення вимог щодо рівня володіння англійською мовою особами, які претендують на зайняття окремих посад” затверджено обов’язкові рівні володіння англійською мовою для державних службовців, прокурорів, працівників податкових і митних органів, а також працівників сфери освіти і науки. Документ передбачає вимоги від рівня A2 до B2 за шкалою CEFR залежно від посади та сфери діяльності (Кабінет Міністрів України, 2026).

Така політика може бути причиною засилля англізмів, особливо, якщо закони про статус української мови не функціонують. Законодавче закріплення англійської в публічних сферах об’єктивно підвищує престиж мови і знижує психологічний поріг до вживання незасвоєних англізмів. Часто фахівці, котрі знають англійську, банально лінуються «перемикати коди» у щоденній практиці та вживають оті "сирі запозичення"

Англізми проникають не лише в регульовані законодавчо сфери. Значною мірою її вплив відчутний і там, де немає безпосереднього впливу

закон „Про застосування англійської мови в Україні”. Це свідчить про те, що причини поширення англійської мови в Україні є набагато глибшими та багатограннішими, ніж просто законодавчі ініціативи.

Окремої уваги заслуговує музична царина, у якій англізми стали не лише частиною лексики пісень, а й елементом сценічного образу самих виконавців. Сучасні українські артисти часто обирають собі сценічні псевдоніми англійською мовою. Така тенденція простежується серед представників різних жанрів – від поп-музики до репу. Це свідчить про усебічну інтеграцію англійської мови, адже „у пісні живе душа народу”, як говорить давня мудрість. Далі розглянемо приклади таких псевдонімів і цитати з пісень, які ілюструють цей процес.

Зокрема, у пісні „Недодруг” виконавиці badactress слово *екс* авторка вживає у низці комічних словотворень:

Недодруг?.. Недопес?..

Недотишеться серед ночі...

*Недохлопець?.. **Недоекс?**..*

Недороблений тамагочі?..

За Кембриджським словником слово *ex* має значення особи, яка в минулому була чиеюсь дружиною, чоловіком або партнером (Cambridge Dictionary, 1995). Згідно з контекстом уривку цієї пісні англізм *екс* тут означає „колишній хлопець”.

Цей самий англізм з’являється у пісні Jerry Neil та Анни Трінчер „*ЕКСА_В_ГІВЕВЕЙ*”, де слово навіть асимілюється в українській мові і набуває закінчення чоловічого роду родового відмінка однини:

*Я розіграла **екса** в *гівевей*,*

***Екса** в *гівевей*, **екса** в *гівевей*.*

*Більше не тисни серце на **ріплей**,*

*Серце на **ріплей**, серце на **ріплей**.*

Англійські слова також можна зустріти в творчості Ости та Клавдії Петрівни. У пісні „*Не лякай*”, незважаючи на цілком українську лексику її назви, звучить фраза *don't cry*:

А ми розтанем з тобою вночі.

Ти кохай мене, не мовчи.

*Все буде добре, тільки **don't cry**.*

Вітер не лякай, мене не лякай.

Також у пісні Наді Дорофєєвої „*Хартбіт*” теж трапляється подібний прийом:

Ми немов у Вавилоні,

Спілкуємось з тобою на різних мовах.

*Пробач, **sorry**...*

Пісня „*Гейтспіч*” виконавця хейтспіч є ще одним прикладом, коли англomовний термін не лише з'являється в тексті, а й стає концептом і назвою самої композиції:

Гейтспіч, гейтспіч,

Ненависть як темна ніч.

Навіть пісні, що стилізують під традиційні або народні композиції, не оминає ця тенденція. Наприклад, пісня „*Б'ютіфул Карпати*” гурту „Мертвий півень”. Українська етнокультурна тематика не зовсім доречно поєднується з англomовним епітетом:

Б'ютіфул Карпати!

Верховина, рідна мати,

Не дай же нам погибати!

Б'ютіфул Карпати!

І це не поодинокі випадки, це системна практика. Хоча варто зазначити, що це не завжди однозначно негативне явище, адже існують високі й низькі стилі, висока і масова культура. Іноді запозичені слова в піснях можуть мати стилістичну функцію. В авторській музиці чи

експериментальному мистецтві це часто є свідомим творчим прийомом. Проте, коли змішання двох мов чи засмічення української мови подається як щось звичайне, це створює враження для слухачів, нібито воно є нормою, навіть бажаним явищем. У підсумку формується хибне уявлення, ніби українська мова сама по собі недостатньо виразна, сучасна чи естетично приваблива, аби передати емоції чи сенси.

Те саме спостерігаємо й у підприємницькій діяльності, де англізми часто використовують для позначення глобальних внутрішніх процесів, управлінських підходів, ринкових стратегій та фінансових аспектів. Ось деякі приклади: *бренд* (образ, символіка та ідентифікація компанії, продукту чи послуги), *маркетинг* (стратегії для задоволення потреб споживачів, просування товарів та налагодження взаємовигідних відносин), *ROI* (показник повернення інвестицій), *брендинг* (створення та управління іміджем бренду), *SWOT-аналіз* (аналіз сильних та слабких сторін, можливостей та загроз для стратегічного планування) (Павелків, 2023).

У медичній термінології, попри історичне домінування латини, також можемо спостерігати зростання вживання англізмів. Це зумовлено активним розвитком таких галузей, як генетика, імунологія та мікробіологія, де інновації часто походять з англомовних країн. Відтак, прямий контакт з іноземними науковими досягненнями є однією з головних причин запозичення (Савіна і Ласкава, 2023). Іншою причиною є відсутність сталих українськомовних відповідників для новітніх медичних термінів, що робить використання англізмів неминучою. Наприклад, хірургічна процедура *войсліфт* (voicelift) походить від англійських слів „voice” (голос) та „lift” (піднімати) і позначає пластичну операцію на голосових зв'язках. Часто англізми використовують замість розгорнутих описових термінів. Так, англійське слово *screening* (від „to screen” - просіювати, відбирати) або англізм *скринінг* означає масове обстеження населення для виявлення захворювань.

Масові комунікації також не відстають від моди використання запозичень. Як зазначає Л. Архипенко, англізми в медіа виконують різноманітні функції (Архипенко, 2022, с. 7–12). Однією з ключових функцій є номінативна – вона допомагає називати нові явища, предмети або реалії, які виникають у світі. Наприклад: „Протести, які планується продовжити найближчими днями під *хештегом* „#ГАЗwithme”, виступають проти повернення Болгарії до залежності від російського газу та, відповідно, участі у фінансуванні війни проти України“ (Європейська правда, 11.08.2022).

Також Л. Архипенко називає інтегровальну функцію, коли англізми виступають засобами міжкультурної комунікації. Через вживання таких слів українські медіа ніби інтегрують свою аудиторію у глобальний контекст: „Минулого тижня в McKinsey представили **шорт-лист** ключових чинників „реабілітації та розвитку бізнесу“ в умовах затяжної економічної кризи“ (Економічна правда, 23.09.2020).

Крім того, англізми в медіа виконують функцію економії мовленнєвих зусиль: коротші слова дають змогу журналістам передавати більше інформації стисло та динамічно. Наприклад: „Давайте розберемося, чи мають криптовалюти шанс стати **мейнстрімом** офіційних біржових торгів, або ми маємо справу з черговою мильною бульбашкою, здатною поховати амбітні плани своїх фанатів і збагатити лише тих, хто першим інвестував і встиг швидко позбутись цього активу“ (Голос Америки, 05.02.2018).

Окрім зазначених, Л. Архипенко також виділяє прагматичну, експресивно-стилістичну, оцінювальну, функцію впливу та інші.

Тенденція англізації також реалізується в індустрії моди. Сьогодні, зайшовши в облікові записи стилістів в соціальних мережах, сайти популярних модних видань, можемо зустріти безліч незрозумілих назв, адже останнім часом з'явилася низка слів для позначення різних предметів

одягу, які можуть співіснувати з наявними назвами, наприклад: *боді, тішот, гріндерси, топ, тренч, кардиган* та інші (Чернікова і Смілик, 2009, с. 129–133). Наприклад, у дописі М. Мурадової в Instagram від 06.12.2024, яка позиціонує себе як стиліст та є засновницею школи стилістів „Modeis.me”, можна зустріти досить багато англізмів, як на невелику кількість тексту: „Математика та фізика луку: *Фемінність* та романтичність спідниці + *кейпу* балансуємо *маскулінним* взуттям та *оверсайз* худі + *поло* під ним. Романтичні нотки *кейпу* прекрасно грають на контрасті зі спортом худі та класикою взуття. Прямий *силует* спідниці за пропорціями правильно „програє” об’єму верху і таким чином дає *баланс*. Фактурна *бейсболка* добре доповнює легкість та нотку *вінтаж*у *кейпу*”. Також у дописі іншої впливовиці під віртуальним іменем „Street Style Hunter” в telegram від 17.04.2026 така ж сама ситуація: „На мені *кейс* для помади, який моментально *ангрейдить* лук з рівня „*бейсік*” на „ухти!”. І це не поодинокий випадок, це теперішня ситуація в дискурсі моди.

Соціальна сфера також зазнає впливу англійської мови, особливо в контексті нових суспільних явищ та змін. Після початку повномасштабного російського вторгнення в Україні активізувалося використання англізмів у військовому дискурсі. Серед таких прикладів: *кібервійна* (бойові дії у кіберпросторі з використанням комп’ютерних систем), *дрон* (безпілотний літальний апарат для розвідки або атак), *контрснайпер* (фахівець з виявлення та нейтралізації снайперів), *джавелін* (протитанкова ракетна система середньої дальності) (Павелків, 2023, с. 125–129). Англізми у військовій сфері можна поділити на кілька категорій: на позначення військової техніки, озброєння, спорядження, військових професій, бойових дій та комунікації в армії. Серед таких найменувань: *бомбер, стінгер, хаймарс, діп страйк, споттер, рейнджер, чекпойнт, брифінг, сітреп, ейрстрайк, нетворк* та інші. Значна частина цих слів вживається як в адаптованому до української графіки вигляді, так і зі збереженням

оригінального написання, наприклад: *Tomahawk* / томагавк, *HIMARS* / хаймарс, *DeepStrike* / дін страйк (Олександрук, 2025, с. 243–249).

Крім окремих запозичень, у військовому мовленні активно формуються й гібридні конструкції, у яких англійські елементи поєднуються з українськими словами чи освоєними графічно та граматично українською мовою англізмами. Наприклад: *FPV-дрон*, *FPV-дрони-бомбери*, *дрон-розвідник*, *дрон-перехоплювач*, *стрілець-снайпер*, *дрон-оператор*, *айті-офіцер*, *етичний хакер* (Олександрук, 2025, с. 243–249).

Водночас військові англізми вже виявляють значний словотвірний потенціал. Від запозичених основ активно утворюються нові прикметники, іменники та дієслова: *снайперський*, *марксменський*, *дронар*, *дронарка*, *дронарський*, *джавелінити*, *стінгерити*, *хаймарсити*, *заджавелінити*. Унаслідок цього формуються цілі словотвірні ланцюги, наприклад: *дрон* – *дронар* – *дронарка* – *дронарський*; *джавелін* – *джавелінити* – *заджавелінити* (Олександрук, 2025, с. 243–249).

Ну і коли ми вже розвінчали міт про те, що англізми – це лише проблема сфери інформаційних технологій, можемо навести приклади також із цієї царини. Багато з них вже стали звичними в українській мові та ілюструють процес мовної інтеграції: *софтвер* (програмне забезпечення), *хардвер* (апаратне забезпечення), *вебсайт* (інтернет-сторінка), *блог* (онлайн-журнал), *сервер* (спеціальний комп'ютер для обслуговування мережі), *хакер* (фахівець з комп'ютерних систем, іноді з метою несанкціонованого доступу), *код* (набір інструкцій для програм), *краудсорсинг* (залучення широкого кола інтернет-користувачів для вирішення завдань), *бекенд* (серверна частина програмного забезпечення).

Окремо варто відзначити професійні терміни, що також увійшли в ужиток: *backend developer* (розробник серверної частини веб-додатків), *frontend developer* (розробник клієнтської частини веб-додатків), *full-stack developer* (розробник, що володіє знаннями обох частин), *devOps engineer*

(фахівець з автоматизації процесів розробки та підтримки інфраструктури), *data scientist* (аналітик даних, що використовує статистичні методи), *cybersecurity analyst* (аналітик з кібербезпеки), *UI/UX designer* (дизайнер інтерфейсу та користувацького досвіду) (Павелків, 2023, с. 125–129)

Отже, англізми сьогодні широко проникають у різні сфери життя – від науки й техніки до медіа, моди та навіть військової справи. Тому проблема запозичення англійських слів залишається актуальною й потребує уважного мовного регулювання та пошуку гармонійного балансу між збагаченням мови й збереженням її ідентичності.

Висновки до розділу 1

Отже, у цьому розділі ми розглянули теоретичні засади функціонування англізмів у сучасній українській мові. Ми з'ясували, що англізми є одним із активних джерел поповнення української лексики, а їх поширення зумовлене як мовними, так і позамовними чинниками.

Також ми проаналізували поняття англізму, його співвідношення з іншими типами запозичень, а також основні функції, які такі лексеми виконують у мовленні. Встановили, що ставлення до англізмів у мовознавстві є неоднозначним.

Окрему увагу ми приділили процесу засвоєння англізмів українською мовою. Визначили, що адаптація запозичень відбувається поетапно і охоплює фонетичний, графічний, граматичний та лексичний рівні. Також ми дослідили сфери суспільного життя, найбільш схильні до впливу англійської мови.

РОЗДІЛ 2. ПИТОМІ ВІДПОВІДНИКИ ДО АНГЛІЗМІВ ЯК ЗАСОБИ МОВНОЇ СТІЙКОСТІ

2.1. Методи підбору відповідників до запозичень

Англiзми проникають не лише у загальноповжитану лексику, а й у фахову мову. І насправдi значну частину запозичень у рiзних сферах становлять саме термiни. Важливою частиною розвитку сучасної української мови є процес пiдбору українських вiдповiдників до англiзмiв, включно з термiнами, та пошук способiв їх гармонiйного функцiонування у мовнiй системi.

У випадку термiнологiї питанням творення та унормування нових назв займається термiнознавство. Термiнотворення – це процес створення нових термiнiв, який передбачає врахування наявних у певнiй галузi системних вiдношень, це планомiрний творчий процес. Проте багато принципiв, якi використовуються у термiнотвореннi, можна застосовувати i ширше – пiд час пiдбору українських вiдповiдників до новiтнiх англiзмiв загалом.

Власне, до термiнiв iснують певнi вимоги, якi допомагають забезпечити їх зрозумiлiсть, точнiсть i вiдповiднiсть стандартам мовної культури. Серед основних вимог до термiнiв можна видiлити (Д'яков, Кияк, Куделько, 2000): 1) вiдповiднiсть правилам та нормам української мови; 2) систематичнiсть; 3) зiставнiсть з чiтким окремим визначенням, яке пояснює певне конкретне поняття; 4) незалежнiсть вiд контексту; 5) точнiсть; 6) лаконiчнiсть, хоча й часто це не виконується; 7) однозначнiсть термiна в межах однiєї сфери; 8) вiдсутнiсть синонiмiчностi; 9) експресивна нейтральнiсть; 10) милозвучнiсть.

Крiм того, можна додати вимоги до українських термiнiв, про якi ще у 1861 році писав М. Левченко (Панько, Кочан, Мацюк, 1994), а саме: 1) продукування спецiальних назв на основi народної мови; 2) зрозумiлiсть

та доступність термінів; 3) уникнення запозичень, які складно сприймаються або містять нетипові для української мови звуки (наприклад, звук *φ*).

Також варто відмітити, які існують способи творення термінів. У термінотворенні використовуються різні методи та підходи, які допомагають створювати нові терміни відповідно до вимог, встановлених для термінології. Але найважливішим в першу чергу є розуміння. Розуміння – спосіб побудови імені, як це пропонували Г. Фреге, А. Черч, Р. Карпан та інші. І будь-який термін має бути створений з урахуванням його фізичної сутності та технічної ідеї за Лотте (Д'яков, Кияк, Куделько, 2000).

А. Д'яков, Т. Кияк, З. Куделько виділяють три основні способи творення термінів (Д'яков, Кияк, Куделько, 2000): 1) за допомогою внутрішніх ресурсів мови; 2) пряме запозичення іншомовного терміну; 3) вигадкування штучних слів. Другий спосіб ми одразу відкидаємо, тому розглянемо перший та третій.

Перший спосіб (використання внутрішніх ресурсів мови) охоплює 1) надання наявним словам нових значень; 2) побудову похідних термінів за допомогою деривативних афіксів; 3) складання основ терміноелементів; 4) утворення термінологічних словосполучень та 5) утворення аббревіатур. Надання наявним словам нових значень дозволяє використовувати вже наявні слова у новому контексті, що сприяє зручності та швидкості освоєння термінів. Проте, така багатозначність може й призвести до плутанини та ускладнення при читанні науково-технічної літератури. Саме тому важливо, щоб в одній, а краще й суміжних терміносистемах у спеціалізованих слів було лише одне значення. Тому не варто зловживати способом надання нових значень словам.

Побудова похідних термінів за допомогою деривативних афіксів передбачає додавання префіксів і суфіксів до основи слова для утворення нових термінів. При цьому деякі суфікси та префікси можуть зустрічатися

виключно у фахових термінах і бути відсутніми у загальнонародній мові. Одним із найпродуктивніших морфологічних способів творення як загальновживаних мовних одиниць, так і термінової лексики, є суфіксація. Так, наприклад, І. Фецько подає певний список словотворчих структур суфіксальних дериватів у терміносистемі музейництва (Фецько, 2015). Серед них основа іменника + суфікс **-ник** (*слово – словник*), основа іменника + суфікс **-н-иц(я)** (*монета – монетний – монетник – монетниця*), основа іменника + суфікс **-ств(о), -цтв(о)** (*волонтер – волонтерство*), основа дієслова + суфікс **-нн(я)** (*тлумачити – тлумачення*), основа дієслова + суфікс **-ник** (*записати – записник*), основа дієслова + суфікс **-к(а)** (*вишити – вишивка*), основа дієслова + суфікс **-чик** (*показувати – показчик*), основа дієслова + суфікс **-ач** (*тримати – тримач*), основа дієслова + суфікс **-тель** (*хранити – хранитель*), основа прикметника + суфікс **-ість** (*естетичний – естетичність*).

Також для прикладу розглянемо список формант утворення фахових слів у терміносистемі металознавства (Петухова, 2011). Серед них у віддієслівних термінах-іменниках суфікси **-ння(я)** (*коксувати – коксування*); **-аці(я), -яці(я)** (*абсорбація*), **-ість** (*валентність*), **-ник** (*розчинник*), **-к(а)** (*обробка*), **-ач** (*обертач*) та інші.

Табл. 1 Порівняння словотвірних формант у термінології музейництва та металознавства

Суфіксальний словотвірний формант	Термін із сфери музейництва	Термін із сфери металознавства
-ник	<i>експозиційник, музейник, монетник</i>	<i>напівпровідник, випарник, підшипник</i>

-ння	<i>зберігання, пошкодження, дублювання</i>	<i>патентування, азотування, цинкування</i>
-ість	<i>експозиційність, автентичність, музейність</i>	<i>жароміцність, мікротвердість, ковкість</i>
-к(а)	<i>виставка, витинанка, розкладка</i>	<i>виплавка, похибка, плівка</i>
-ач	<i>тримач, зберігач, оглядач</i>	<i>обертач, роздавач, повітрянагрівач</i>

Бачимо, що деякі із цих словотвірних формантів збігаються, хоча терміносистеми музейництва та металознавства навіть не є близькими між собою. Отже, для творення термінів у різних сферах можна використовувати однакові суфікси. Це свідчить про універсальність та продуктивність деяких мовних механізмів, які можуть бути ефективно застосовані при створенні відповідників для англізмів.

Також одним із важливих методів є складання основ, яке полягає у комбінуванні частин слів для створення нових термінів, що точно відображають специфіку поняття.

Утворення термінологічних словосполучень передбачає поєднання кількох слів у стійкі (фразеологічні з точки зору синтаксису) фрази, що виражають конкретні наукові або технічні поняття, тоді як утворення аббревіатур включає скорочення складних термінів до їхніх перших літер або частин слів для спрощення їх використання.

Е. Скороходько також подає способи творення термінів на базі внутрішніх ресурсів мови (Скороходько, 1963, с. 18–24). Серед них: 1) називання за схожістю ознак; 2) називання за аналогією, 3) уточнення

значення; 4) називання за схожістю функцій; 5) називання за суміжністю понять. Проте найпоширенішими є два останні.

Досить специфічним способом творення відповідників є побудова штучних слів. Таких слів небагато не те що в українській мові, а навіть у світі. Але і такі слова не є повністю невмотивованими. Переважно це гібридизація або перелицювання слів, що існують. Так наприклад слово *газ* придумав нідерландський вчений Ян Баптист ван Гельмонт під впливом одного грецького слова та німецького слова *Geist* (дух) (Д'яков, Кияк, Куделько, 2000).

При спробах дібрати відповідники до англізмів важливо також враховувати вищезгадані вимоги до термінів. Також важливо розуміти, що немає якогось універсального методу заміни для усіх англізмів. Усі вони мають різну етимологію і мотивацію назви, різні способи запозичення. Крім того, не всі запозичення обов'язково потребують заміни, адже багато з них прийшли до нас із поняттям. Проте, з іншого боку новітні англізми з'явилися у нашому житті не так давно. Тому поки у нас є можливість, щоб хоча б з цими англізмами паралельно існували українські відповідники – краще її використати.

Р. Мацюк подає цілий „алгоритм пошуку” відповідника, який нараховує аж 11 кроків (Мацюк, 2004, с. 64). Він пропонує із самого початку ігнорувати існування англійського слова та звернути увагу на сам денотат. Тоді, враховуючи, яка це галузь знань, які емоції, відчуття, асоціації викликає той чи інший предмет (денотат), можемо поступово формувати відповідник. Тому потрібно чітко визначити денотат – об'єкт або явище, яке потребує назви. Важливо зрозуміти його сутність, функції та значення. Якщо ж таким методом не виходить підібрати відповідник, тоді автор вже пропонує звернутися до перекладу з інших мов. Так наприклад слово *site* перекладається як *домівка, сторона, царина*. Також можна не напряду

перекладати з англійської, а подивитися як для інших мов (французької, німецької тощо) знайшли відповідник та спробувати перекласти його.

Тобто Р. Мацюк радить дивитися у прямий переклад слова лише тоді, якщо інші методи не працюють, а найперше дивитися на справжню семантику слова і як би ми таке явище назвали українською. Це досить логічний підхід, адже наприклад навіть семантичні поля різних мов не варто дослівно тлумачити. Якщо просто перекладати семантичні поля з англійської мови на українську – то не завжди вони будуть збігатися. А звернення до московської мови мовознавець радить лише в межевій ситуації, та й те вважає „гріхом”, за який треба „покаятись при черговій сповіді” (Мацюк, 2004, с. 65).

Також не варто боятися робити заміну кількома словами. Наприклад, понад 70% термінів у різних терміносистемах це словосполучення, хоча й за вимогами терміни мають бути короткими (Панько, Кочан, Мацюк, 1994).

До того ж одним із ефективних інструментів для підбору українських відповідників до запозичень є майданчик „Словотвір” (Словотвір, б. д.) . Це онлайн-ресурс, де користувачі можуть пропонувати свої варіанти перекладу і голосувати за найкращі з них. Такий підхід дозволяє залучити спільноту мовців до процесу термінотворення і знайти найбільш влучні та зручні для вжитку варіанти.

У подоланні англізмів теж значно можуть допомогти різноманітні перекладні словники, включно зі старими видання, в яких часто зустрічаються архаїзми. Такі слова можуть отримати „нове життя” і успішно бути використаними як відповідники до сучасних термінів. Серед таких словників можна виділити російсько-українські словники та англійсько-українські словники на сайтах **r2u.org.ua** та **e2u.org.ua**. Це вебсайти, що надають доступ до російсько-українських та українсько-англійських словників відповідно. Щодо перших, то на сайті основу

становлять саме „допогромні” словники, що їх видано до згортання українізації 1920-30-х років.

А також важливо пам'ятати, що у самому визначенні англійських слів вже можуть міститися підказки щодо відповідників. Так, наприклад, у „Великому англо-українському словнику” (який міститься на уже вищезгаданому вебсайті e2u.org.ua) до слова *дизайн* можна знайти різні переклади, серед них і *конструювання, фасон, композиція, проектування*.

Якщо англізм не можливо замінити з якоїсь причини, можна скористатися й таким методом як описовий переклад. Описовий переклад передбачає використання кількох слів для пояснення значення терміну, що дозволяє передати його сутність без втрати змісту.

Також у разі такої ситуації може стати у пригоді синонімічна заміна. Цей підхід полягає в підборі українського слова або виразу, що має подібне значення до англійського терміна, але є більш звичним або природним для української мови.

Отже, підбір українських відповідників до англізмів потребує комплексного підходу. Насамперед важливо зрозуміти сутність самого поняття та сферу, у якій функціонує той чи інший англізм. Існують різноманітні методи й ресурси для пошуку відповідників, проте до буквального перекладу запозиченого слова варто звертатися лише тоді, коли інші способи не дають вдалого результату.

2.2. Спроби підібрати відповідники до англізмів: аналіз та обґрунтування

Бекенд

Back end – це композит, що складається із двох слів та має кілька значень в англійській мові. Серед них: 1) частина об'єкта або місця, що є найвіддаленішою від передньої частини; 2) зад людини або тварини; 3) кінець кінцем, зрештою; 4) частина комп'ютерної системи, частина

програмного забезпечення тощо, де зберігаються або обробляються дані, на відміну від тих частин, які бачить і безпосередньо використовує користувач; 5) частина бізнесу, що не працює безпосередньо з клієнтами, наприклад, виробництво. Також існує *back-end* (прикметник) (Cambridge University Press, 1995).

В українській мові спостерігаємо кардинальне звуження до одного єдиного значення з позначкою комп'ютерного. *Бекенд* – основні механізми взаємодії з даними та обладнанням в архітектурі програмного забезпечення (Белей та ін., 2022).

Тоді можемо припустити, що це слово запозичили в українську мову саме через сферу інформаційних технологій, адже не було відповідника, який би коротко та точно передавав поняття *back end* у контексті програмного забезпечення. Відсутність відповідного терміну в українській мові змусила фахівців і користувачів звернутися до англійського терміну, який вже набув усталеного значення у глобальній ІТ-спільноті.

Також цікаво, що, крім слова *бекенд*, є досить багато англізмів, які містять у собі елемент „бек”, як пов'язаних із комп'ютерною сферою, так і загальновживаних. Наприклад, *бекап*, *беклог*, *бекінг*, *беккік*, *беклайн*, *бек-офіс*, *бекстейдж* та інші.

ГРАК фіксує такі вживання аналізованого слова (Шведова та ін., 2017–2026): *Що стосується самої системи „Дії” як бекенду, то він знаходиться безпосередньо на серверах в Україні. В самому бекенді команда буде хендитись теж і перевіряти валідність команди, на рахунок даних, які є. Писати бекенд із фронтендом однією мовою - може бути хорошою ідеєю.*

Незважаючи на те, що „Словник новітніх англізмів” подає лише єдиний варіант англізму *бекенд*, у ГРАКу можна знайти й інші варіанти його написання (Шведова та ін., 2017–2026): *На жаль, попри всі декларації про те, що клієнт на першому місці, саме бек-енд найчастіше першим*

отримує інноваційну ін'єкцію. *Бек енд* - це про внутрішню складову сайту. Проте, на відміну від зафіксованого варіанту, інші – менш частотні (*бекенд* – 0.05 на мільйон, *бек-енд* – 0.01 на мільйон, *бек енд* – 0.01 на мільйон).

Бачимо, що освоєння англізму перебуває на межі графічної та граматичної асиміляції. Слово пишеться кирилицею, існують кілька варіантів його написання, проте вони вже не конкурують між собою. Лексема відмінюється як іменник чоловічого роду, але не узгоджується із іншими словами у реченні.

Таким чином, *бекенд* ще не повністю засвоєний українською мовою, він зберігає національно-культурні традиції англійської, а тому є барбаризмом.

Розглянемо пропозиції користувачів платформи „Словотвір”: *тиловиця* (11 вподобайок), *запільник* (1), *каркас* (1), сервер (0) (Cambridge University Press, 1995).

На сайті e2u.org.ua є такі переклади слова: *сервер*, *сервер обчислювань*, *серверна СУБД*, *серверне ПЗ*; а сполуку *back-end interface* перекладають як *внутрішній інтерфейс*.

У слові *тиловиця* зрозуміла мотивація, оскільки „тил” означає задню, зворотну частину (Словник української мови, 1970–1980), що відповідає значенню „back end”. Однак суфікс *-иц’* не зовсім характерний для української термінології, особливо в технічних галузях. Такий суфікс частіше можна зустріти в побутових або народних назвах, що може створити відчуття невідповідності для фахівців. Ми пропонуємо замінити цей суфікс на *-ик*, що є більш поширеним і звичним в українській термінології (наприклад, *знаменник*, *визначник*, *напівпровідник*, *перехідник*). Слово *тиловик* уже існує і має значення „Той, хто відбуває військову службу або працює в тилу” (Словник української мови, 1970–1980). Проте, це зовсім різні стилі та терміносистеми, адже як ми зазначали раніше, важливо, аби омонімія не виникала в межах однієї терміносистеми.

Отже, *тиловик* і справді може конкурувати із англізмом *бекенд*: *Але зазвичай проблемним є не сам бекенд/тиловик, а комунікація з базою даних і виборки в таблицях з мільярдом рядків. І бекенд/тиловик, і фронтенд можна написати на TypeScript. Бекенд/тиловик односторінкового сайту писати значно простіше* (оригінальні речення взяті з ГРАКу (Шведова та ін., 2017–2026)).

Фронтенд

Front end – це композит, що складається з двох слів та має кілька значень в англійській мові. Серед них: 1) частина предмета, місця чи тварини, яка знаходиться найдалше від задньої частини; 2) перша частина процесу, серії подій або періоду часу; 3) частина комп’ютерної системи або програмного забезпечення, з якою безпосередньо працює користувач, на відміну від внутрішньої частини системи, де відбувається обробка даних; 4) плата, яку інвестори сплачують під час вкладення грошей у певні види інвестицій. Також існує *front-end* (прикметник) (Cambridge University Press, 1995).

В українській мові, як і у випадку з англізмом *бекенд*, спостерігаємо звуження значення аналізованої лексеми до комп’ютерної сфери. Фронтенд – це публічна частина сайту або додатка, з якою безпосередньо взаємодіє користувач (Белей та ін., 2022). До фронтенду належать сторінки сайтів, кнопки, меню, форми введення даних, а також інші елементи, які користувач бачить на екрані та з якими безпосередньо взаємодіє.

Можемо припустити, що цей англізм був запозичений в українську мову через сферу інформаційних технологій. Потреба коротко позначати окремий компонент програмної архітектури сприяла поширенню англійського терміна, який уже був усталеним у міжнародному професійному середовищі. Водночас питомий український відповідник для такого поняття тривалий час був відсутній.

Цікаво, що компонент «фронт» також входить до складу багатьох інших англізмів та термінів: *фронтмен*, *фронт-офіс*, *фронтлайн*, *фронткамера*, *фронтпейдж* тощо. Проте саме у сфері інформаційних технологій слово фронтенд стало одним із найуживаніших.

ГРАК фіксує такі приклади вживання цього слова (Шведова та ін., 2017–2026): *Дуже часто буває так, що одній людині доводиться писати і фронтенд, і бекенд. Задачі: Розробка проекту у парі з іншим фронтенд девелопером, командою бек-енд девелоперів (4 чоловіка), адміністратором.*

Попри те, що „Словник новітніх англізмів” подає варіант *фронтенд*, у текстах трапляються також інші способи написання: *фронтенд*, *фронт-енд* та *фронт енд*. Проте вони значно менш поширені й поступово їх витісняє більш нормативний варіант *фронтенд*. Це свідчить про поступову графічну стабілізацію слова в українській мові.

Бачимо, що освоєння англізму перебуває на стадії графічної та граматичної асиміляції. Слово вже пишуть кирилицею та відмінюють за моделлю іменників чоловічого роду: *фронтенду*, *фронтендом*, *у фронтенді* тощо. Водночас воно все ще зберігає тісний зв’язок із професійним середовищем та англomовною термінологією.

Розглянемо пропозиції користувачів платформи „Словотвір”. Серед запропонованих варіантів можна зустріти *лицевиця*, *передовиця*, *лицевид*, *фронт* та інші. Також на сайті e2u.org.ua для словосполук із компонентом *front-end* трапляються переклади на зразок *зовнішній інтерфейс*, *клієнтська частина системи*. Тому ще подивимося, що пропонують користувачі платформи „Словотвір” для англізму *інтерфейс*, адже як бачимо у певних контекстах ці слова можуть бути синонімами. Серед пропозицій: *оболонка*, *взаємодійник*, *взаємовид* та інші.

На нашу думку, найперспективнішими відповідниками є слова *лицевик* (щоб зберегти антонімічність *тиловик-лицевик*) та *взаємодійник*

(від слова *взаємодіяти* відповідно до визначення). Перше також мотивоване українським словом *лице* у значенні «зовнішня сторона предмета» (Словник української мови, 1970–1980). Крім того, суфікс *-ик* є продуктивним для творення технічної та професійної термінології в українській мові, як я вже зазначала в описі заміни англізму *бекенд*.

Отже, *лицевик* та *взаємодійник* цілком можуть конкурувати з англізмом *фронтенд*: *Я вважаю, потрібно дивитися з двох сторін: фронтенд/взаємодійник – робота з клієнтом, і бек-енд – внутрішня кухня, організація процесів. Фронт енд/лицевик – це та частина сайту, яка доступна користувачеві.* (оригінальні речення створено на основі прикладів уживання з ГРАКу (Шведова та ін., 2017–2026)).

Дипфейк

Нещодавно, з появою фальшивих фото та відео, згенерованих штучним інтелектом, з'явилося і слово *дінфейк* або *дипфейк*. Зустрічаються обидва написання, хоча за правилом дев'ятки, після приголосного „д” перед наступним приголосним маємо писати „и”, тому правильним буде саме друге написання. Це слово стало важливим у контексті сучасних технологій і медіа, оскільки воно позначає явище, що має серйозні наслідки для приватності, безпеки та достовірності інформації.

Англізм *дипфейк* (англ. *deepfake*) поєднує в собі слова „fake” (підроблений, фальшивий) і „deep learning” (глибоке навчання), яке є різновидом машинного навчання на основі штучних нейронних мереж. Слово „deep” також означає щось „складне” або „глибоке”.

Термін *дипфейк* приписують користувачеві Reddit під віртуальним ім'ям *deepfakes*, який став відомим у 2017 році за публікацію порнографічних відео, де обличчя знаменитостей замінювали обличчями акторів (Dictionary.com, б. д.). Отже, першочергово це була не назва самого

явища, а фактично назва користувача, який популяризував цей метод. Крім того, спочатку слово вживалося у множині.

Відповідно до Cambridge Dictionary (Cambridge University Press, 1995), термін *дипфейк* в англійській мові означає відео або аудіозапис, у якому чиєсь обличчя або голос замінено на обличчя або голос іншої людини, зроблені таким чином, щоб це виглядало правдоподібно. Згідно з Oxford English Dictionary (Dictionary.com, б. д.), саме з 2018 року слово *дипфейк* почали використовувати саме у такому значенні.

Оскільки в англійській мові це слово з'явилося менш ніж 10 років тому, то й в українській мові він існує відносно недавно. Термін *дипфейк* прийшов в українську мову разом із самим поняттям, яке описує цей феномен, оскільки раніше такого явища в Україні не існувало. Проте з розвитком технологій назва такого поняття стала конче необхідною, враховуючи поширення у світі явища інформаційної війни загалом і так звану психологічно-інформаційну операцію росії проти України зокрема.

У „Словнику новітніх англізмів” подають такі визначення 1. Методика реалістичної підміни фото-, аудіо- та відеоматеріалів шляхом комп'ютерної обробки. 2. Відео, змінене задля створення ілюзії ніби герой робить чи каже щось інше, ніж є насправді (Белей та ін., 2022, с. 106).

Значення слова *дипфейк* в українській мові фактично не змінилося порівняно з його англійським відповідником. Однак, варто зазначити, що цей термін може набувати конотативного значення, адже в Україні ця технологія переважно використовується в політичних цілях.

Oxford English Dictionary фіксує частоту вживання терміна *deepfake* на рівні 0.33 на мільйон слів починаючи з 2018 року та 0.85 на початку 2023 року. Наприклад, у 2019 році це число сягало 1.2 на мільйон слів. У корпусі ГРАК при простому пошуку виявлено усього 34 вживання слова *дипфейк* (0.02 на мільйон) та 107 вживань *дінфейк* (0.06 на мільйон) (Шведова та ін., 2017–2026).

Бачимо, що термін *дипфейк* ще не набув широкої популярності серед українців, проте з розвитком цієї технології кількість його вживань, імовірно, збільшиться. Враховуючи запропоновану класифікацію англізмів та запозичень, можемо віднести слово *дипфейк* до новітніх англізмів. Воно відіграє функцію термінологізації, позначаючи конкретне явище у сфері технологій та медіа. Також помітно, що це слово містить характерне для запозичень звукосполучення „ей”.

Для кращого розуміння слова, подамо його у контексті: *Компанія Facebook оголосила про посилення заходів для протидії „дипфейкам” та іншому маніпулятивному контенту; Якщо використовувати дипфейк як розвагу, безневинний розіграш або оригінальне привітання нібито від відомої особистості, то в цьому немає нічого поганого; У TikTok заперечили, що у соцмережі з'явиться функція зі створення дипфейків* (Шведова та ін., 2017–2026). Вживання англізму *дипфейк* у лапках та двоякість у написанні підтверджує його неповну засвоєність у мовному середовищі.

На майданчику „Словотвір” пропонують такі відповідники до слова *дипфейк* з різною кількістю вподобайок: *лицедурство* (6), *видопідміна* (4), *пискоміна* (0), *глибока облуда* (0) (Словотвір, б. д.). Усі вони є новотворами, адже ми не знайшли ці слова у словниках.

Проте, ці відповідники є або емоційно забарвленими, або мають не зрозумілу мотивацію, а тому не відповідають вимогам утворення термінів. Наприклад, *пискоміна* містить основи слів *писок* та *міна*. За словником української мови у 20 томах *писок* означає обличчя й може набувати значення саме потворного, бридкого обличчя. У такому значенні воно має позначку вульгаризму. А слово *міна* означає вираз обличчя. Таким чином, не є ясною мотивація та значення слова *пискоміна*, якщо не знати, що мають на увазі метод заміни облич або голосу.

Спробуємо дібрати відповідники за допомогою деривативних афіксів. Так, наприклад, можемо запропонувати такі слова: 1) *правдозамінник* – утворено за допомогою додавання суфікса „-ник” до складного слова, яке складається з основ двох слів „правда” та „замінювати”, що позначає засіб, який ховає правду; 2) *лицезмінник* – утворено за допомогою суфікса „-ник” та складного слова на основі „лице” та „змінювати”; 3) *лицезмінство* – створене за аналогією до слова „лицемірство”.

Також можемо утворити термінологічні словосполучення, до прикладу *заміна облич (чи голосу), засіб (або технологія) заміни облич або комп’ютерна підробка*.

Порівняємо запропоновані відповідники із англізмом „дипфейк” у контексті: *Також зрозуміти, що перед вами **дипфейк/лицезмінник**, можна, якщо придивитися до обличчя людини – її міміка може вам здатися неприродною, овал лиця буде майже нерухомий, голос звучатиме децю штучно. Причиною перших скандалів навколо технології **дипфейк/заміни облич** стало використання обличчя знаменитостей у відео для дорослих. Наступним кроком вчених повинна стати розробка закритого ПЗ для боротьби з **дипфейком/комп’ютерною підробкою** (оригінальні речення взяті з ГРАКу (Шведова та ін., 2017–2026)).*

Отже, бачимо, що термін *дипфейк* усе таки можливо замінити різними способами. Важко на такому етапі сказати, який із запропонованих відповідників найбільш гармонійно б функціонував у терміносистемі комп’ютерної сфери, саме тому це питання потребує ширших досліджень.

Хакер

Крім слова *дипфейк* є ще один термін, який також нерозривно пов’язаний з інформаційною безпекою в мережі – *хакер*. Хакери не лише становлять загрозу для окремих осіб, а й можуть втілити серйозну загрозу для національної безпеки. Найчастотніше значення терміну в українській

мові – це особа, що без дозволу отримує доступ до чужого комп'ютера, інформаційних мереж з метою заволодіння даними, зараження системи вірусом тощо. Хоч існують й інші значення. Серед них: 1) *комп.*, *жарг.* Особа, що програмує з великим ентузіазмом; 2) *перен.* експерт чи ентузіяст у будь-якій сфері (Белей та ін., 2022, с. 301). Легко розпізнати, що це англізм за характерним суфіксом *-er*.

У мові-донорі значення слова таке 1) той, хто без дозволу проникає в чужі комп'ютерні системи, щоб дізнатися інформацію, зробити щось незаконне чи поширити комп'ютерний; 2) хтось, хто використовує телефонну систему іншої людини без дозволу, особливо для прослуховування її голосових повідомлень; 3) особа, що має навички використання комп'ютерних систем, часто та, яка незаконно отримує доступ до приватних комп'ютерних систем (Cambridge University Press, 1995).

Таким чином, в англійській мові *hacker* завжди має негативну оцінку, на відміну від українського запозичення. *Hacker* є похідним від слова *hack*, що походить з давньоанглійської мови і раніше означало „рубати на шматки”. Свого комп'ютерного значення англійський відповідник набув в кінці XX століття. Цікаво, що саме з того часу частота вживання слова почала значно зростати і збільшилася з 0.014 на мільйон в 1970 році до 0.965 в 2019 (Etymonline, б. д.).

Цікаво, що при простому пошуку у ГРАК знаходимо 19693 слововживань при пошуку слова *хакер* (аж 9.83 на мільйон), хоча коли шукати *гакер* – усього 88. Серед речень, у яких подають слово, такі: *Він кібер чи просто класний хакер? На причетність до атаки в США зараз перевіряють, зокрема, російських хакерів. Іспанська поліція почала розслідування отримання групою хакерів Anonynous даних 5400 поліцейських країни (Шведова та ін., 2017–2024).*

На відміну від попередніх англізмів, аналізоване слово виконує радше соціальну, аніж термінологічну функцію, і називає певну соціальну групу людей.

Фактично, *hacker* є інтернаціоналізмом. Проте, цікаво, що у французькій та іспанській мовах паралельно існують ще такі відповідники - *pirate informatique* та *pirata informático/ica*, що дослівно перекладається як комп'ютерний або інформатичний пірат (Cambridge University Press, 1995).

Знову звернемося до майданчику „Словотвір”, щоб дізнатися, які пропозиції для заміни слова *hacker* пропонують самі мовці. Серед них: *ломій* (20 впод.), *зламник* (11), *цобрій* (4), *злоклац* (3), *комп'ютерний злодій* (Словотвір, б. д.).

Також на сайті *e2u* бачимо різні переклади слова *хакер*: *комп'ютерний зломник* (зламувач), *програмувальник-фанат*, *програмувальник-зловмисник*.

Дійсно, *зломник/зламувач/зламник* повністю передають перше значення англізму: *Група хакерів/зломників зламала сайт глави так званої ДНР Олександра Захарченко. Американський хакер/зламувач зламав сайт МЗС Росії. Таким чином хакер/зламник користувався послугами компанії за її ж рахунок* (оригінальні речення взяті з ГРАКу (Шведова та ін., 2017–2026)).

Однак інші значення цього терміну замінити цими відповідниками не можливо. Для їх заміни пропонуємо (*комп'ютерний*) *знавець*. Порівняємо з англізмом: *По-перше, я цього не вмію, я не хакер/знавець. Українці – талановиті хакери/комп'ютерні знавці* (оригінальні речення взяті з ГРАКу (Шведова та ін., 2017–2026)).

Отже, англізм *хакер* не вдалося замінити тільки одним відповідником через його багатозначність. У різних контекстах слово *хакер* може означати як людину, що займається незаконним зломом комп'ютерних систем, так і ентузіаста програмування. Українські відповідники, такі як *зломник*,

зламник, зламувач або (комп'ютерний) злодій, здатні точно передати лише частину значень цього терміна. Останній набагато довший за англiзм, а тому має невеликі шанси на те, щоб стати широковживаним у мовленні українських фахівців.

Чат

Чати стали невід'ємною частиною повсякденного життя як засіб миттєвого обміну повідомленнями між людьми. За „Словником новітніх англiзмів” слово *чат* означає „сервіс обміну текстовими повідомленнями в режимі реального часу через мережу Інтернет” (Белей та ін., 2022).

У сучасній англійській мові – це багатозначне та різночастиномовне слово: *chat* [tʃæt] 1) невимущена розмова або невимущено розмовляти, базікати; 2) брати участь у дискусії, яка передбачає надсилання повідомлень через інтернет, смартфон тощо; 3) будь-яке спілкування між людьми в інтернеті, коли вони можуть одразу бачити повідомлення; 4) діял. нахабство, зухвалість; 5) у мн. порожня руда; 6) розм. воша (Cambridge University Press, 1995; e2u.org.ua, б. д.).

Є також і дієслово *чатитися* та навіть складний похідник *чат-бот* первісно як служба обслуговування клієнтів, щоб відповісти на запитання щодо товару, який поширений на інші інтернет-сфери спілкування, зокрема телеграм (Белей та ін., 2022).

Первинно як скорочення від *chatter*, що мало звуконаслідувальне походження, лексема мала значення щебетання птахів та пліткування, проте вже з XVI ст. набула значення невимущеної розмови і з розвитком інформаційних технологій стала використовуватися у контексті інтернет розмов (Etymonline, б. д.).

Цікаво, що з 1980 р. до 2019 частота вживання слова *chat* зросла з 0.745 до 4.316 на мільйон (Etymonline, б. д.). ГРАК подає частоту вживання словоформ лексеми *чат* – 4.31 на мільйон, проте враховує омонімічні

форми множини *чат* та *чата* (у значення козацького чи гайдамацького загону). Тому насправді це число значно менше.

Приклади вживання англiзму такі: *Уперше на його пам'яті комп'ютерна програма формувала настільки довгі й достатньо складні речення в чаті. При цьому, в чаті з ветеринаром можна надсилати фото та відео. Також абсолютно не сприймаю додавання в колективні чати без дозволу* (Шведова та ін., 2017–2026).

Чат – це загальновживане слово. Він виконує номінативну функцію, аби позначити що розмова відбувається в мережі. Фактично, англiзм є інтернаціоналізмом, як і *хакер*, оскільки його широко використовують в багатьох мовах світу.

На платформі „Словотвір” пропонують такі відповідники: *бесіда* (45), *балачка* (44), *гутірка* (30), *теревеня* (16), *говірня* (15) та інші (Словотвір, б. д.). На сайті e2u.org.ua є такі переклади слова *chat*: *розмова, бесіда, базікання, балачка*. Найкраще, на нашу думку, підходять саме *бесіда* та *розмова*.

Бачимо, що *чат* та його відповідники є взаємозамінними у будь-якому контексті: *Viber також додає в додаток низку нових функцій, в тому числі приховані чати/бесіди. По суті, це групові чати/розмови для окремих функцій компанії* (оригінальні речення взяті з ГРАКу (Шведова та ін., 2017–2026)).

Отже, після проведеного аналізу англiзму *чат*, можемо радити замінювати його у своєму мовленні на *бесіда* або *розмова*, які є загальнозрозумілими, а головне питомими, для того аби уникати нераціонального використання запозичень.

Висновки до розділу 2

У цьому розділі ми розглянули основні підходи до добору українських відповідників для англізмів та проаналізували можливості їхнього практичного застосування. Ми з'ясували, що пошук відповідників не може зводитися до механічного перекладу іншомовної лексики. Насамперед необхідно враховувати семантику поняття, його функції, сферу вживання, вимоги до термінології та словотвірні можливості української мови.

На основі праць термінознавців ми встановили, найефективніші способи творення відповідників та зробили практичний аналіз англізмів *бекенд*, *фронтенд*, *дипфейк*, *хакер* і *чат*, який показав, що значна частина сучасних запозичень може бути замінена українськими відповідниками без істотної втрати змісту. Для окремих слів ми запропонували нові варіанти відповідників та обґрунтовали їхню словотвірну й семантичну мотивацію. Отримані результати стали основою для відбору й формування словникової бази проєкту.

РОЗДІЛ 3. ПРОЄКТУВАННЯ БАЗИ ДАНИХ

3.1. Вибір і обґрунтування технологій реалізації

Для реалізації бази даних англізмів та українських відповідників ми обрали мову програмування Python. Python вважають однією з найпопулярніших і найзручніших мов для роботи з даними. Однією з основних причин вибору Python стала його простота і зрозумілість. Завдяки лаконічному й логічному синтаксису мова дозволяє швидко реалізувати необхідні функції, що є особливо важливим у рамках навчального проєкту, де важливо зосередитися не лише на результаті, а й на самому процесі розробки.

Ще однією вагомою перевагою Python є наявність широкого вибору бібліотек для обробки даних, зокрема таких як `pandas` для роботи з табличними структурами, `sqlite3` для створення та керування локальними базами даних. Завдяки цим інструментам процес перенесення даних із Excel у структуру бази даних значно спрощується і автоматизується.

Важливо зазначити також, що Python добре інтегрується з різними форматами файлів, що дозволяє без зайвих труднощів імпортувати початкові дані та надалі обробляти їх відповідно до поставлених завдань. Саме це стало вирішальним чинником для переходу від простого табличного зберігання інформації до більш структурованого підходу з можливістю швидкого доступу до потрібних записів.

Крім того, Python забезпечує гнучкість і масштабованість проєкту. У разі необхідності в майбутньому можна буде додати нові функції, наприклад, автоматичне збирання нових англізмів із текстових корпусів або створення вебінтерфейсу для зручного пошуку відповідників.

Для зберігання даних ми використали SQLite — легку реляційну систему керування базами даних, яка не потребує встановлення окремого серверного програмного забезпечення. Усю базу даних можна зберегти у

вигляді одного файлу, що значно спрощує розробку, тестування та подальше використання проєкту.

Для автоматичного перенесення інформації з електронних таблиць до бази даних ми використали бібліотеку `pandas`, адже вона дозволяє зручне зчитування даних із файлів формату Excel та їх подальше перетворення у структури `DataFrame`, які можна легко обробляти програмними засобами.

Для взаємодії з базою даних ми використали стандартну бібліотеку `sqlite3`, яка входить до складу Python. Завдяки їй можна виконувати SQL-запити та керувати даними без потреби встановлювати додаткові програмні компоненти.

Обраний набір технологій дозволив реалізувати всі поставлені завдання (створити структуру бази даних, автоматично перенести дані з Excel-файлів, забезпечити їхнє збереження та подальше використання у вебплатформі «Питомо»).

3.2. Алгоритм розроблення бази даних англізмів: етапи створення та інструменти

Розроблення бази даних англізмів та їхніх українських відповідників розпочалася зі створення трьох основних таблиць у табличному редакторі Excel. Перша таблиця отримала назву „Англізм” і містить такі поля: *ID* (унікальний ідентифікатор), *Англізм* (саме слово чи вираз), *Оригінальне написання англізму* (як слово написане англійською), *Частина_мови* (частина мови англізму), *Тлумачення* (пояснення англізму) та *Зауваження* (додаткові коментарі щодо вживання або перекладу). Друга таблиця – „Відповідник” – містить такі поля: *ID* (унікальний ідентифікатор відповідника), *id_англізму* (зовнішній ключ для встановлення зв'язку), *Відповідник* (український варіант заміни англізму), *Тлумачення* (пояснення відповідника), *Приклад_вживання_відповідника* та *Приклад_вживання_англізму*. Третя таблиця – „Варіант написання

англізму” – містить такі поля: *ID* (унікальний ідентифікатор відповідника), *id_англізму* (зовнішній ключ для встановлення зв'язку), *Варіант_написання* (різні варіанти написання англізму).

На початковому етапі дані в ці таблиці ми будемо вносили вручну. Це дозволило ретельно відбирати англiзми із реальних текстових джерел, формулювати якісні переклади та добирати релевантні приклади вживання. Наповнення вручну є необхідним для забезпечення відповідності лексичних одиниць вимогам наукової систематизації.

Після заповнення базових таблиць англiзмів та їхніх українських відповідників у табличному редакторі Excel ми перенесли дані до повноцінної електронної бази даних. Це рішення було обумовлене прагненням забезпечити більшу гнучкість у роботі з лексичним матеріалом, розширити можливості пошуку, редагування та аналізу даних, а також створити основу для можливого подальшого розширення проєкту.

Ось сам код для передачі даних з таблиць Excel до бази даних:

```
import sqlite3
import pandas as pd
# Шлях до Excel-файлу
excel_file = 'For_database_anglicisms.xlsx'
# Зчитуємо листи Excel у DataFrame
df_anglizm = pd.read_excel(excel_file, sheet_name='Англізм')
df_variant = pd.read_excel(excel_file, sheet_name='Варіант написання
англізму')
df_vidpov = pd.read_excel(excel_file, sheet_name='Відповідник')
# Підключаємось до SQLite
conn = sqlite3.connect('anglicisms.db')
cursor = conn.cursor()
# Створюємо таблиці згідно структури
cursor.execute("""
```

```

CREATE TABLE IF NOT EXISTS Англiзм (
    id INTEGER PRIMARY KEY,
    Англiзм TEXT NOT NULL,
    Тлумачення TEXT,
    Зауваження TEXT,
    Частина_мови INTEGER
);
""")
cursor.execute("""
CREATE TABLE IF NOT EXISTS Варiант_написання_англiзму (
    id INTEGER PRIMARY KEY AUTOINCREMENT,
    id_англiзму INTEGER,
    Варiант_написання TEXT,
    FOREIGN KEY (id_англiзму) REFERENCES Англiзм(id)
);
""")
cursor.execute("""
CREATE TABLE IF NOT EXISTS Вiдповiдник (
    id INTEGER PRIMARY KEY AUTOINCREMENT,
    Вiдповiдник TEXT NOT NULL,
    id_англiзму INTEGER,
    Тлумачення TEXT,
    Приклад_вживання_вiдповiдника TEXT,
    Приклад_вживання_англiзму TEXT,
    FOREIGN KEY (id_англiзму) REFERENCES Англiзм(id)
);
""")
conn.commit()
# Функцiя для вставки даних iз DataFrame

```

```
def insert_dataframe(df, table_name, conn):
    df.to_sql(table_name, conn, if_exists='append', index=False)
    # Вставляємо дані у таблиці
    insert_dataframe(df_anglizm, 'Англiзм', conn)
    insert_dataframe(df_variant, 'Варiянт написання англiзму', conn)
    insert_dataframe(df_vidpov, 'Вiдповiдник', conn)
    # Фiксуємо змiни та закриваємо з'єднання
    conn.commit()
    conn.close()

print("База даних створена i заповнена успішно.")
```

Для перенесення даних з Excel-файлу у базу даних .db було використано спеціальний програмний код на мові Python. Щоб цей код правильно працював, спочатку потрібно було підключити дві важливі бібліотеки: pandas і sqlite3.

Бібліотека pandas – це набір інструментів для роботи з табличними даними. Вона дозволяє зчитувати таблиці, редагувати їх, зберігати або перетворювати у різні формати. Для зчитування даних з Excel-файлу у кодi використовується команда *pd.read_excel()*. Ця команда відкриває файл Excel і перетворює обрану сторінку у зручну структуру даних, з якою далі легко працювати у Python. Наприклад, якщо у файлі є три сторінки – „Англiзм”, „Варiянт написання англiзму” і „Вiдповiдник”, то за допомогою *pd.read_excel()* можна окремо зчитати кожен з них і зберегти у відповідні змінні.

Далі, щоб створити саму базу даних, використовуємо команду *sqlite3.connect()*. Ця команда або створює новий файл бази даних з розширенням .db, якщо його ще не існує, або відкриває вже наявний файл.

Файл .db – це окремий контейнер, у якому зберігатимуться всі таблиці, записи та зв'язки між даними.

Після цього за допомогою SQL-запитів створюємо таблиці згідно з описаною структурою. Наприклад, таблиця „Англiзм” містить колонки `id`, `Англiзм`, `Тлумачення`, `Зауваження` і `Частина_мови`. Аналогічно створюємо таблиці „Варіант_написання_англiзму” і „Відповідник” зі своїми полями та зв'язками.

Після створення таблиць дані зчитаних Excel-таблиць переносяться у базу за допомогою функції `to_sql()` з бібліотеки `pandas`. Ця функція автоматично записує вміст таблиці Python у відповідну таблицю бази даних SQLite. Аргумент `if_exists='append'` дозволяє додати нові записи до наявних таблиць без їх видалення, а `index=False` вказує, що номер рядка з Python не потрібно переносити у базу.

Наприкінці всі зміни фіксуються командою `commit()`, а з'єднання з базою закривається командою `close()`. Закриття з'єднання є важливим кроком, який гарантує збереження внесених даних і підготовку бази до подальшого використання. Якщо не закрити з'єднання, то частина інформації може бути втрачена.

Таким чином, за допомогою цього коду досягаємо повністю автоматизованого процесу перенесення лексичних даних з Excel у структуровану базу даних SQLite, що значно спрощує подальшу роботу з інформацією, пошук, аналіз та редагування у рамках лінгвістичного проєкту.

3.3. Структура бази даних: таблиці та зв'язки між ними

База даних, розроблена для впорядкування англiзмів та їхніх українських відповідників, складається з трьох основних таблиць – „Англiзм”, „Відповідник” та „Варіант написання англiзму”.

Таблиця „Англiзм” мiстить англiйськi слова або вислови, що пiдлягають аналізу. Для кожного англiзму зазначено його тлумачення українською мовою, визначено його частину мови, оригiнальне написання, а також можливі зауваження щодо сфери вживання, стилiстичних особливостей або варiантiв перекладу. Кожен запис у таблицi має унiкальний iдентифiкатор, що дає змогу точно iдентифiкувати кожну лексичну одиницю.

Таблиця „Вiдповiдник” мiстить українськi еквiваленти англiзмiв. Для кожного вiдповiдника також надається тлумачення i наведено приклади вживання як самого англiзму, так i запропонованого вiдповiдника. Кожен вiдповiдник пов'язаний iз певним англiзмом за допомогою зовнiшнього ключа, який вказує на iдентифiкатор вiдповiдного англiзму в першiй таблицi.

Таблиця „Варiант написання англiзму” дозволяє фiксувати альтернативнi графiчнi форми того самого слова: британськiй i американськiй варiанти написання, скорочення, сполучення зi знаком дефiсу тощо. Кожен варiант має власний первинний ключ id i зовнiшнiй ключ id англiзму, який вказує, до якого запису в таблицi „Англiзм” вiн належить.

Важливо, що мiж парами таблиць „Англiзм” - „Вiдповiдник” та „Англiзм” - „Варiант написання англiзму” реалiзовано зв'язок типу „один-до-багатьох”. Це означає, що один англiзм може мати декiлька рiзних вiдповiдникiв залежно вiд контексту, стилiстичних вiдтiнкiв або варiантiв перекладу, а також, що один англiзм може мати кiлька рiзних варiантiв написання.

Схематичне зображення структури бази даних подано нижче.

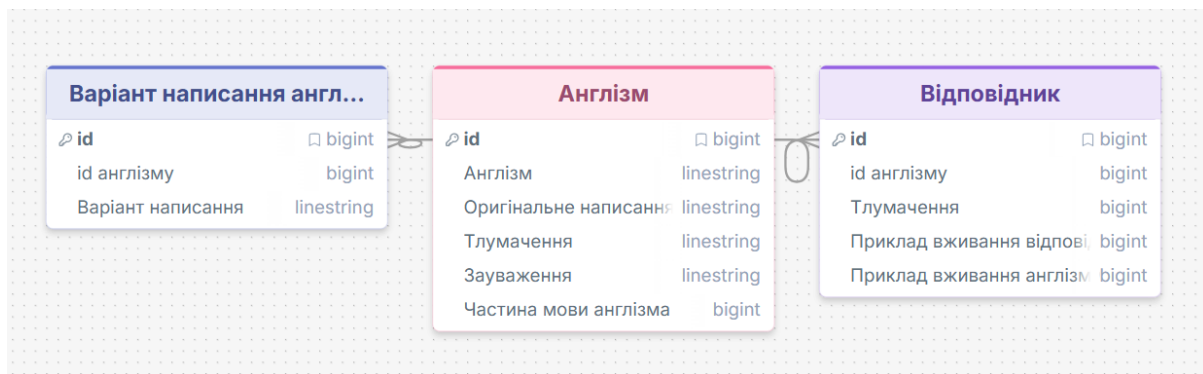

Рис. 1. Структура бази даних англiзмiв

У процесі створення бази даних було обрано відповідні типи даних для кожного поля таблиць. Для полів „id” в усіх таблицях використовується тип даних `bigint`, оскільки це ціле число великого розміру, яке забезпечує унікальність записів та дає змогу зберігати велику кількість елементів без ризику переповнення. Поля, що містять текстову інформацію, такі як „Англiзм”, „Оригінальне написання англiзму”, „Тлумачення”, „Частина мови англiзму”, „Зауваження”, „Варіант написання” та приклади вживання, мають тип даних `linestring`. Це текстовий тип даних, який дозволяє зберігати рядки різної довжини і є зручним для роботи з мовним матеріалом, де обсяг тексту може значно варіюватися.

Наступним етапом після визначення структури бази даних і типів даних для кожного поля є проєктування алгоритму створення бази даних англiзмiв та їх українських вiдповiдникiв. Це охоплює вибір інструментів, визначення етапів розроблення та систематизацію процесу наповнення бази даними.

Отже, побудована структура бази даних дає змогу організувати інформацію про англiзми і вiдповiдники у зручному та зрозумілому форматі, забезпечує можливість швидкого пошуку та аналізу даних, а також створює підґрунтя для подальшого розвитку і вдосконалення бази.

3.4. Наповнення бази даних лексичними одиницями

Формування бази даних лексичних одиниць є ключовим етапом у реалізації лінгвістичного проєкту. При цьому важливо зазначити, що успішне розроблення залежить від грамотного підходу до збору, організації та систематизації лексичних одиниць. Процес наповнення такої бази вимагає не лише ретельного відбору англізмів, а й послідовного відбору відповідників.

Більшість англізмів для бази даних ми взяли зі „Словника новітніх англізмів” і серед них обирали ті, які активно вживають у медіа, рекламі, соціальних мережах, а також у мовленні людей, які працюють в інформаційних технологіях (сленг і професіоналізми). Тлумачення англізмів також брали зі словника новітніх англізмів, оскільки недоцільно використовувати значення з англословників, таких як „Cambridge Dictionary” чи „Oxford Dictionary”, тому що в українській мові англізм міг закріпитися лише у певному вузькому значенні або взагалі змінити своє значення порівняно з оригінальним англійським словом.

Наприклад, слово *vibe* в англійській мові може означати також „передавати вітання” (Cambridge Dictionary, 1995), тоді як в українській мові англізм *вайб*, відповідно до „Словника новітніх англізмів” (Белей та ін., 2022), передає лише значення особливої атмосфери місця, емоційного стану тощо.

Колонка *Зауваження* у базі даних наразі скоріше як поле для майбутнього доповнення і розширення інформації. Вона слугує місцем для запису різноманітних ідей щодо покращення бази, додаткових коментарів щодо вживання англізмів, можливих варіантів перекладу чи інших важливих деталей, які можуть виникнути в процесі подальшого дослідження і аналізу лексичного матеріалу.

Колонка *Частина_мови* виконує важливу функцію для подальшої аналітичної роботи з базою. Вона дозволяє класифікувати англізми за їх

граматичною роллю у реченні (іменник, дієслово, прикметник тощо). Така класифікація стане особливо корисною, коли обсяг даних значно збільшиться, що дозволить детально досліджувати поширеність англізмів у різних функціональних стилях української мови та їхній вплив на мовну систему загалом.

Крім того, на відміну від українських слів, багато англізмів не мають типових для нашої мови закінчень чи суфіксів, що ускладнює автоматичне розпізнавання їх граматичних категорій за допомогою стандартних інструментів морфологічного аналізу, таких як *rumorphy*. Саме тому класифікацію частини мови виконуємо вручну, щоб уникнути помилок у подальшому обробленні і аналізі бази даних. Це сприятиме точнішій роботі програмних алгоритмів і кращому розумінню лексичного матеріалу.

Загалом, у процесі роботи початково було сформовано таблицю (Доступ до таблиці поданий у Додатку 2) , що містить 153 англізму разом із їх українськими відповідниками та додатковою інформацією. Знятку з Excel-таблиці можна побачити на рис.2.

ID	Англiзм	Частина мови	Оригiнальне написання англiзма	Тлумачення	Зауваження
145	Провайдер	Іменник	provider	Постачальник послуг (перев. в галузі інформаційних технологій та зв'язку) (СУМ-20)	
146	Слайс	Іменник	slice	1. 'Тонкий зріз, шар, плоский шмат, найчастіше — продуктів харчування'; 2. 'спорт. Удар у гольфі'; 3. 'спорт. Зворотне обертання в тенісі' (СНА)	
147	Слайсер	Іменник	slicer	Прилад для нарізання харчових продуктів тонкими скибками (слайсами); скиборізка' (СНА)	
148	Слайсерний	Прикметник	slicer	1. 'Прикм. до слайсер' (СНА); 2. 'Пов'язаний із нарізанням продуктів тонкими рівними скибками'	
149	Сапорт	Іменник	support	1. 'Підтримка або допомога користувачам, клієнтам чи учасникам певної діяльності'; 2. 'Служба або система надання технічної чи інформаційної допомоги'; 3. 'ігр. Допоміжна роль у командній грі, спрямована на підтримку інших учасників'	Лексема активно функціонує у сфері відеоігор кіберспорту.
150	Сапортити	Дієслово	support	1. 'Надавати підтримку або допомогу користувачам, клієнтам чи учасникам певної діяльності'; 2. 'Забезпечувати технічний, інформаційний чи організаційний супровід'; 3. 'ігр. Виконувати допоміжну роль у командній грі, підтримуючи інших учасників'	Лексема активно функціонує у сфері відеоігор кіберспорту.
151	Стаф	Іменник	staff	'Співробітники компанії, персонал' (СНА)	
152	Стафрум	Іменник	staffroom	'Кімната для відпочинку персоналу' (СНА)	
153	Трафік	Іменник	traffic	1. 'Обсяг транспорту, що рухається певним маршрутом (водним, аеро, авто)'; 2. 'Інтенсивність руху, транспортування, постачання'; 3. 'комп. Обсяг інформації'	

Рис. 2. Підготовча таблиця „Англiзм” в Excel

Для 153 англізмів вдалося підібрати 350 українських відповідників, що більше, ніж у 2 рази перевищує кількість самих англійських запозичень.

Це свідчить про багатство та різноманітність української мови, а також підкреслює важливість уникання надмірного використання англізмів там, де існують численні українські альтернативи.

Тлумачення відповідників у більшості випадків брали зі „Словника української мови” в 11 томах (в таблиці – СУМ-11) (Словник української мови, 1970–1980), що є авторитетним джерелом сучасної української лексики. Окрім того, використовували й інші відомі лексикографічні джерела – „Етимологічний словник української мови” (Мельничук, 1982), „Словарь української мови” Б. Грінченка (Грінченко, 1907–1909) , „Великий тлумачний словник української мови” (Бусел, 2005), а також „Словник фразеологізмів української мови” (Винник, 2003).

Для більш обґрунтованого добору відповідників застосовували різноманітні онлайн-ресурси вже згадані в нашій роботі (інтернет-платформи „Словотвір” (Slovotvir.org.ua, б.д.), російсько-українські словники та англійсько-українські словники на сайтах r2u.org.ua (Російсько-українські словники, б.д.) та e2u.org.ua (Українсько-українські словники, б.д.) та навіть сам „Словник новітніх англізмів”(Белей та ін., 2022).

Для кожного українського відповідника у таблиці „Відповідник” було підготовлено приклади вживання як самого англізму, так і відповідника. Це дало змогу порівняти їхні значення наочно та забезпечити більш глибоке розуміння контексту застосування. Приклади вживання ми обирали з ГРАКу (Шведова та ін., 2017–2026), „Словника новітніх англізмів” (Белей та ін., 2022), „Словника української мови” в 11 томах (Словник української мови, 1970–1980), а також з лінгвістичного порталу mova.info. Як виглядає ця таблиця можна побачити на рисунку 3 (Доступ до таблиці поданий у Додатку 2).

	A	B	C	D	E	F
1	ID	ID англiзма	Вiдповiдник	Тлумачення	Приклад вживання вiдповiдника	Приклад вживання англiзма
342	151	Команда	4. 'Екіпаж судна, особовий його склад'; 6. 'Група людей, сформована для виконання якихось функцій' (СУМ-20)	Разом із командою він рятує людей і тварин (ГРАК).	... разом зі стафом провели розминку для японських дітей, а також імпровізовані естафетні змагання (Facebook, 07.09.2025).	
343	152	Кімната персоналу	'Службове приміщення, призначене для відпочинку, спілкування або тимчасового перебування працівників установи, організації чи закладу'	Почувши рух, із кімнати персоналу вилізла заспана Соня (ГРАК).	Зміна - 12 годин; дворазове харчування; стафрум ; робота у самому центрі Києва (СНА).	
344	152	Службова кімната	'Службове приміщення, призначене для відпочинку, спілкування або тимчасового перебування працівників установи, організації чи закладу'	Розгублений черговий одів пасажир до службової кімнати (ГРАК).	Зміна - 12 годин; дворазове харчування; стафрум; робота у самому центрі Києва (СНА).	
345	153	Рух	3. 'Зміна положення кого-, чого-небудь унаслідок обертання, коливання, переміщення і т. ін. Переміщення транспорту, ходьба тощо в різних напрямках (на вулицях, дорогах і т. ін.)' (СУМ-11)	Крім того, на автошляхах Херсонщини фіксується посилений рух вантажних та легкових автомобілів з нагромадженням майном (ГРАК).	Також ситуацію погіршує посилений трафік , притаманний для години пік (ГРАК).	
346	153	Потік	2. 'перен. Велика кількість, маса кого-, чого-небудь, що рухається в одному напрямі. Безперервний рух, надходження великої кількості чого-небудь'; 3. 'спец. Тип виробництва з безперервним, послідовним виконанням усіх операцій певного виробничого процесу' (СУМ-11)	Мене навіть трохи здивувало те, наскільки там великий потік покупців (ГРАК).	Хочеться не тільки збирати вже сформований трафік покупців, але і створювати новий (ГРАК).	
347	153	Відвідуваність	'Кількість відвідувань чого-небудь' (СУМ-20)	Такі інформаційні кампанії, за словами організаторів, збільшують відвідуваність об'єктів на 20 відсотків (ГРАК).	Там очікують, що залучення Сільпо допоможе додатково збільшити трафік відвідувачів на понад 5% (ГРАК).	
348	153	Навантаження	3. '3. Обсяг роботи, ступінь зайнятості якою-небудь роботою'; 4. 'Завантаженість роботою якогонебудь підприємства, машини, апарата і т. ін.' (СУМ-20)	Як повідомлялося раніше в ЗМІ, фхівці відзначали, що об'їзна дорога розрахована на серйозні навантаження (ГРАК).	Дорожня інфраструктура міста не була розрахована на такий трафік (ГРАК).	
349	153	Обіг	1. 'Використання, ужиток'; 2. 'екон., фін. Характерна для товарного виробництва форма обміну продуктів праці та інших об'єктів власності через купівлю-продаж; рух товарів та інших цінностей у суспільстві';	Мова йде про нормальну організацію грошового обігу (ГРАК).	Наприклад, власник діджитал-бізнесу, який постачає послуги через Інтернет і отримує прибуток через платіжні системи, повинен мати кілька рахунків у різних системах, щоб контролювати грошовий трафік (ГРАК).	
350				'Кількість пасажирів, перевезених	Почина інциденту – конфлікт через	Також значне зростання пасажирського трафіку
351						
		Англiзм	Вiдповiдник	Варіант написання англiзма	(+)	

Рис. 3. Підготовча таблиця „Відповідник” в Excel

Таблиця „Варіант написання англiзму” (Доступ до таблиці поданий у Додатку 2) є найменшою за обсягом у всій базі даних, однак вона виконує важливу допоміжну роль. У цій таблиці фіксуються всі виявлені графічні форми того самого запозичення. Наочно таблицю можна побачити на рисунку 4.

	A	B	C
1	ID	ID англiзма	Варiянт написання
52	51	102	Селебрiтi
53	52	102	Селеба
54	53	108	Фрiк
55	54	114	Мейнстрiм
56	55	115	Мейнстрiмний
57	56	117	Менеджерка
58	57	118	Меморiз
59	58	120	Менторка
60	59	127	Байкерка
61	60	133	Нейтив
62	61	133	Нейтив
63	62	133	Нейтив спiкер
64	63	133	Нейтивспiкер
65	64	133	Нейтив-спiкер
66	65	133	Нейтив спiкер
67	66	133	Нейтивспiкер
68	67	133	Нейтив-спiкерка
69	68	133	Нейтив спiкерка
70	69	133	Нейтивспiкерка
71	70	133	Нейтив-спiкерка
72	71	133	Нейтив спiкерка
73	72	133	Нейтивспiкерка
74	73	136	Нон-фiкшн
75	74	136	Нон-фiкшин
76	75	136	Нонфiкшин
77	76	138	Фоловерка

Рис. 4. Підготовча таблиця „Варіант написання англiзму” в Excel

За допомогою описаного вище коду Python дані з трьох аркушів Excel („Англiзм”, „Вiдповiдник” i „Варiант написання англiзму”) переносяться у файл бази даних SQLite з розширенням .db. Після виконання коду утворюється файл **anglicisms.db**, який містить уже створені й заповнені таблиці з усіма зв’язками та записами.

Щоб візуально перевірити структуру та вміст, цю базу зручно відкрити у безкоштовній програмі **DB Browser for SQLite** (Доступ до бази даних поданий у Додатку 3). У вікні „Database Structure” одразу видно три основні таблиці, їхні поля та зовнішні ключі (рисунок 5).

Name	Type	Schema
sqlite_sequence	CREATE TABLE sqlite_sequence(name,seq)	
Англiзм	CREATE TABLE Англiзм (id INTEGER PRIMARY KEY, Англiзм TEXT NOT NULL, Тлумачення TEXT, Зауваження TEXT, Частина_мови INTEGER)	
Варiант_написання_англiзма	CREATE TABLE Варiант_написання_англiзма (id INTEGER PRIMARY KEY AUTOINCREMENT, id_англiзма INTEGER, Варiант_написання TEXT, FOREIGN KEY (id_англiзма) REFERENCES Англiзм)	
Вiдповiдник	CREATE TABLE Вiдповiдник (id INTEGER PRIMARY KEY AUTOINCREMENT, Вiдповiдник TEXT NOT NULL, id_англiзма INTEGER, Тлумачення TEXT, Приклад_вживання_вiдповiдника TEXT, П	
Indices (0)		
Views (0)		
Triggers (0)		

Рис. 5. Структура бази даних у програмі DB Browser for SQLite

Database Structure		Browse Data	Edit Pragma	Execute SQL	
Table:		Filter in any column			
- Англiзм - sqlite_sequence - Англiзм - Варіант_написання_англiзма - Відповідник					
	а мови	Оригінальне написання англiзма	Тлумачення	Зуваження	
		Filter	Filter	Filter	
1	як	case	'Приклад конкретної ситуації або ...	Існують терміни, відповідники до яких...	
2	як	hype	'Буде увага, яку привертають до ...	Важко звернути увагу на те, що в ...	
3	Гайпувати	Дієслово	hype	'Виявляти підвищений інтерес до ...	Часто можна зустріти хибний варіант ...
4	Гайповий	Прикметник	hype	'Той, який виявляє підвищений інтере..	Часто можна зустріти хибний варіант ...
5	Дедлайн	Іменник	deadline	'Дата або час, до якого ви повинні ...	NONE
6	Скіл	Іменник	skill	'Здатність робити щось добре, ...	NONE
7	Софт-скіл	Іменник	soft skill	'Особисті якості, які дозволяють ...	Англізм має декілька варіантів ...
8	Гард-скіл	Іменник	hard skill	'Конкретні здібності, можливості та ...	Англізм має декілька варіантів ...
9	Скіловий	Прикметник	skill	'Той, хто володіє спеціальними ...	NONE
10	Івент	Іменник	event	'Публічний захід розважального і/або...	NONE
11	Булінг	Іменник	bullying	'Цькування, довготривале фізичне чи ...	Також існують похідні лексеми: булер...
12	Булити	Дієслово	bully	'розм. Займатися булінгом' (СНА)	NONE
13	Скриншот	Іменник	screenshot	'Фотографія зображення екрана ...	Існують також похідні слова: скрин ...
14	Скриншотити	Дієслово	screenshot	'Робити скріншот' (СНА)	Існують також похідні слова: ...
15	Лайфхак	Іменник	life hack	'Зазвичай проста і розумна порада аб...	Похідні лексеми лайфхакер, ...
16	Бекстейдж	Іменник	backstage	'Дії, що відбуваються за кулісами, з...	NONE
17	Лінк	Іменник	link	'Зв'язок між документами в Інтернеті...	NONE
18	Тренінг	Іменник	training	'Процес набуття або передачі навичок...	NONE
19	Білборд	Іменник	billboard	'Конструкція, призначена для ...	NONE
20	Кансєлити	Дієслово	cancel	'Засудження публічної особи ...	NONE
21	Клінінг	Іменник	cleaning	'Процес очищення речей і приміщень ...	NONE
22	Клінер	Іменник	cleaner	'Людина, яка професійно займається ...	NONE
23	Лайк	Іменник	like	'Натискання кнопки «подобається» на ...	NONE
24	Слайд	Іменник	slide	'Кольоровий діапозитив' (СУМ-11)	NONE
25	Пост	Іменник	post	'Опублікувати щось, наприклад ...	NONE

Також у вкладці „Execute SQL” можна писати й одразу виконувати довільні SQL-запити безпосередньо у вікні програми. Користувач набирає команду в текстовому полі, натискає кнопку *Execute*, після чого результати відображаються нижче у вигляді таблиці.

70

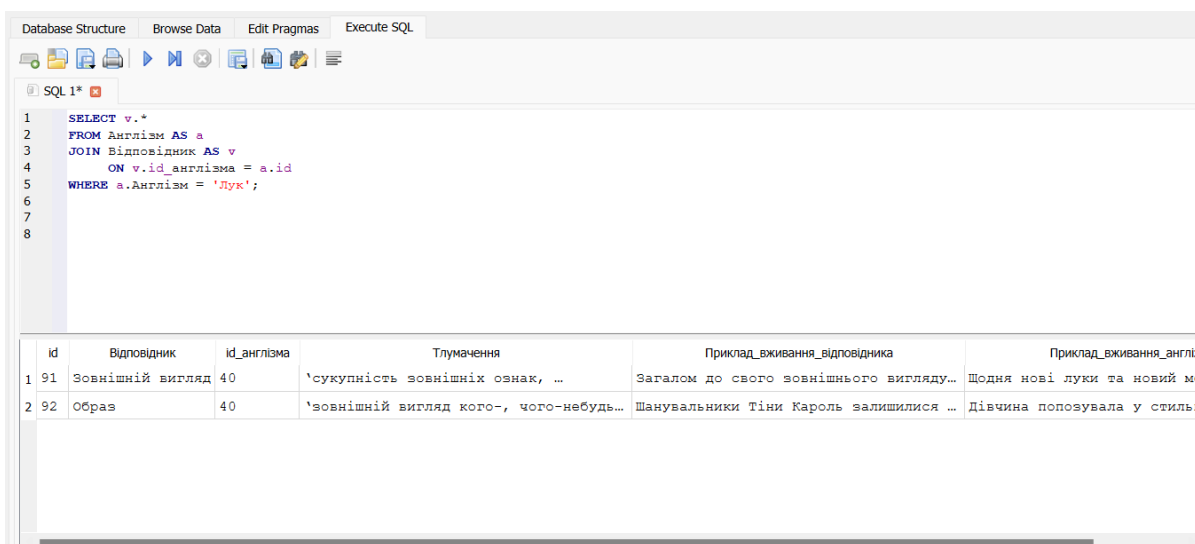

Рис. 7. Вкладка „Execute SQL” у програмі DB Browser for SQLite

Таким чином, після програмного імпорту Excel-таблиць ми отримуємо повноцінну, зручну у роботі SQLite-базу, яку можна переглядати, аналізувати й доповнювати як через графічний інтерфейс DB Browser, так і через будь-які інші інструменти, що підтримують формат SQLite.

3.5. Альтернативне використання бази даних

Розроблена база даних англiзмiв та їхнiх українських відповідників має значний потенціал для подальшого розвитку і практичного застосування. Одним із напрямів її використання є створення системи автоматичного виявлення англiзмiв у текстах та їх автоматична заміна. Така система могла б аналізувати текст користувача, знаходити англiзми та автоматично пропонувати варіанти заміни залежно від контексту вживання слова. Подібне рішення може бути особливо актуальним для журналістів, редакторів, перекладачів, студентів та всіх користувачів, які прагнуть писати грамотніше українською мовою та уникати надмірного використання іноземних запозичень. Саме цей напрям подальшого

використання бази даних буде детальніше розглянуто у наступному розділі роботи.

Водночас можливості використання такої бази даних не обмежуються лише автоматичною заміною англізмів. Наповнення бази даних може стати також основою для створення повноцінних лексикографічних, навчальних і дослідницьких ресурсів.

Одним із перспективних напрямів є укладання сучасного електронного словника англізмів, це може бути як доповнення до „Словника новітніх англізмів”, але із динамічним пошуком, що дає змогу легкого пошуку. У процесі подальшого розширення бази даних, шляхом додавання нових англізмів, прикладів уживання, розширення інформації про контексти використання та фіксації різних варіантів перекладу, можна створити електронний словник із розширеним функціоналом. Такий ресурс стане корисним не лише для мовознавців, перекладачів і студентів, а й для широкої аудиторії користувачів, яка прагне вдосконалити свою українську мову, уникаючи зайвого вживання іншомовних запозичень.

Ще одним важливим напрямом є створення навчального застосунку на базі наявної інформації. Такий застосунок міг би пропонувати інтерактивні вправи з практики заміни англізмів українськими відповідниками. Наприклад, користувачу пропонуватимуть речення з англізмом, а він повинен буде підібрати правильний відповідник або сформулювати власний варіант перекладу. Це сприяло б не лише популяризації української мови, а й активному розвитку навичок мовленнєвої культури.

Крім застосунку для навчання, можна також створити чат-бот, який би виконував функції особистого помічника користувача і міг би швидко знаходити українські відповідники до англізмів, пояснювати значення запозичених слів, пропонувати варіанти перекладу залежно від контексту.

Ще однією ідеєю є використання бази даних для досліджень мовних змін. Зіставлення частотности вживання англізмів і їхніх відповідників у різні періоди дасть змогу аналізувати тенденції розвитку української мови, виявляти закономірності запозичення іншомовної лексики та оцінювати ефективність мовної політики.

Окремо варто зазначити, що згодом база даних може бути розширена для роботи не тільки з англізми, а й з іншими групами запозичень – наприклад, германізмами чи росіянізмами. Це дозволило б створити багатофункціональну платформу для вивчення динаміки мовних запозичень в українській мові.

Також серед перспектив використання є інтеграція цієї бази даних у системи машинного перекладу. Використання повної і структурованої інформації про англізми та їх відповідники може суттєво підвищити якість автоматичного перекладу текстів з англійської мови на українську. Завдяки прямим відповідникам та прикладам вживання система перекладу зможе краще адаптувати тексти до українських мовних норм, уникати невинновданого запозичення чужомовних слів та зберігати природність і чистоту української мови.

Ще одним варіантом є застосування бази даних у стилеметричних дослідженнях. Стилеметрія – це аналіз стилістичних особливостей текстів за допомогою кількісних методів. За допомогою розробленої бази можна визначати, який відсоток англізмів використовує певний автор у своїх творах. Це дасть змогу порівнювати авторські ідіостилі, виявляти рівень впливу англосмовної культури на творчість письменників різних епох чи регіонів. Такі дослідження можуть бути особливо актуальними для сучасної української літератури.

Крім того, база даних може бути використана для дослідження стилістичних особливостей різних жанрів текстів – художньої літератури, публіцистики, наукової, рекламної чи масової комунікації. Аналіз того, як

часто і в яких формах вживаються англізми в певному жанрі, допоможе виявити тенденції мовного розвитку, описати жанрові норми і вплив глобалізації на українську мову.

Отже, розроблена база даних не лише виконує функцію упорядкування мовного матеріалу, а й має великий потенціал для застосування у наукових дослідженнях, освітніх проєктах, технологічних розробках та мовній практиці загалом. Подальше розширення і вдосконалення бази дозволить інтегрувати її в сучасні цифрові сервіси та сприятиме розвитку української мовної культури.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі ми розробили структуру бази даних англізмів та їхніх українських відповідників і обґрунтували вибір технологій для її реалізації.

Ми спроектували базу даних за реляційною моделлю та реалізували її у вигляді трьох взаємопов'язаних таблиць: «Англізм», «Відповідник» і «Варіант написання англізму».

У процесі наповнення бази даних ми сформували базу із 153 англізмів та 350 українських відповідників, дібраних на основі сучасних лексикографічних джерел, мовних порталів і корпусних даних. Для кожного відповідника ми додали тлумачення та приклади вживання.

Ми також реалізували автоматизоване перенесення даних із таблиць Excel до бази даних SQLite за допомогою програмного коду Python, що підготувало їх до інтеграції з вебплатформою «Питомо».

РОЗДІЛ 4. РОЗРОБЛЕННЯ ПЛАТФОРМИ „ПИТОМО” ДЛЯ АВТОМАТИЧНОЇ ЗАМІНИ АНГЛІЗМІВ

4.1. Концепція та структура платформи „Питомо”

У межах практичної частини бакалаврської роботи ми розробили концепцію [вебплатформи „Питомо”](#) й утілили її. Платформа орієнтована насамперед на користувачів, які прагнуть вдосконалювати українське мовлення та зменшувати кількість невинуватених англійців. Серед потенційної аудиторії платформи – журналісти, редактори, студенти, фахівці, що пишуть тексти рекламних та презентаційних матеріалів, перекладачі, викладачі, впливовці та всі особи, які регулярно працюють із текстами українською мовою або просто прагнуть покращувати своє мовлення. Особливо актуальним такий інструмент є в умовах активної цифровізації.

Під час розроблення концепції ми продумали простий та зрозумілий для користувачів взаємодійник (інтерфейс). Платформа не перевантажена зайвими елементами, а структура сторінок побудована таким чином, щоб користувач міг швидко зрозуміти принцип роботи системи.

Розроблення платформи здійснювали спільно з колегою Вікторією Гришук, з якою ми розподілили основні напрями роботи над проєктом. Моя частина роботи полягала у створенні концепції платформи, продумуванні структури сайту, логіки взаємодії сторінок та користувацького взаємодійника. Також я відповідала за створення дизайну платформи у Figma, реалізацію HTML- та CSS-верстки, розроблення сторінки автоматичного покращення тексту, створення алгоритму виявлення англійців та реалізацію системи автоматичної заміни англійців українськими відповідниками мовою програмування Python. Окремо я також реалізувала інтеграцію штучного інтелекту для подальшого граматичного редагування тексту після заміни англійців.

Вікторія відповідала за реалізацію словникового модуля платформи, організацію роботи бази даних, функціонування словника англізмів та технічну реалізацію окремих елементів взаємодійника (інтерфейсу). До її завдань також належало забезпечення коректної роботи навігації сайту, кнопок, переходів між сторінками та взаємодії користувача з окремими функціями платформи. Такий розподіл роботи дозволив паралельно працювати над різними частинами проекту та ефективніше реалізувати платформу.

Основною концепцією платформи стало поєднання словникового ресурсу та системи автоматичного покращення тексту. Саме тому структура вебплатформи передбачає два основні модулі: „Словник” і „Покращити текст”. Таким чином, ми поєднуємо довідкову функцію із практичним використанням бази даних англізмів.

Узагалі платформа „Питомо” складається з 14 сторінок, які поділено на дві основні частини: користувацький сайт і адміністративну панель, щоб розмежувати функції звичайного користувача та модератора платформи. Користувацька частина містить 7 сторінок: „Домашня”, „Покращити текст”, „Словник”, „Словникова стаття”, „Запропонувати відповідник”, „Про нас” і „Контакти”. Адміністративна частина також складається із 7 сторінок: „Вхід в адмін-панель”, „База даних”, „Додавання англізму”, „Редагування англізму”, „Пропозиції”, „Редагування пропозиції англізму” та

„Повідомлення”.

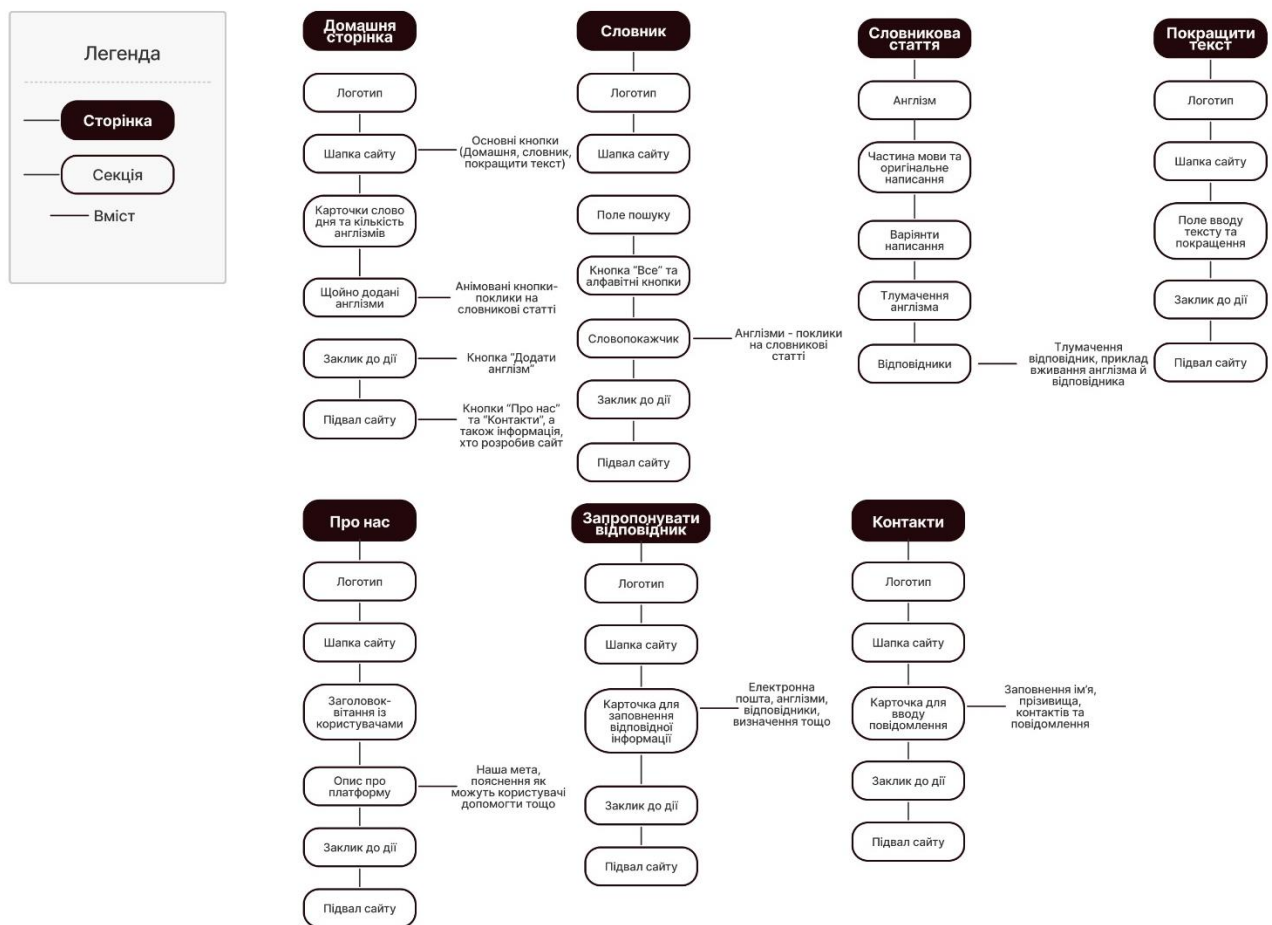

Рис. 8. Структура користувацького сайту

Домашня сторінка виконує роль стартової сторінки платформи. Вона знайомить користувача з основною ідеєю „Питомо”. На цій сторінці розміщено логотип; шапку сайту, яка спрямовує користувача до двох ключових функцій: автоматичного покращення тексту й перегляду словника англійців; картки, які відображають частину словникової статті одного випадкового англійця із бази даних (слово дня) та загальну кількість англійців у базі даних; секцію з анімацією кнопок із щойно доданими англійцями в базу даних; секцію, де користувач може запропонувати свій англійці; підвал (футер) сайту з навігаційними кнопками-переходами до інших розділів сайту „Про нас” та „Контакти”.

Під час реалізації взаємодійника ми також продумали систему повторюваних елементів. Наприклад, шапка сайту та підвал повторюються на кожній сторінці користувацької частини платформи. Шапка сайту – це фіксований або розміщений зверху блок вебсторінки, який зазвичай першим бачить відвідувач. Підвал сайту – це нижній завершальний блок вебсайту, який повторюється на всіх його сторінках. Це наскрізний елемент, де розміщують корисну (але не першочергову) інформацію, навігаційні посилання та контакти. Він є на кожній сторінці сайту. Також на більшості сторінок повторюється секція з кнопкою переходу до сторінки „Запропонувати відповідник”, що дозволяє постійно підтримувати взаємодію користувача з базою даних платформи.

Сторінка „Покращити текст” є центральною для практичного використання платформи. Структура сторінки побудована максимально просто та зрозуміло для користувача. У центральній частині сторінки розміщено два великі текстові поля однакового розміру. Ліве текстове поле призначене для введення користувацького тексту, який потребує опрацювання, а праве – для виведення вже покращеного тексту після автоматичного аналізу. У верхній частині сторінки також розміщено шапку сайту з логотипом та навігаційними кнопками, а в нижній – футер із переходами до інших розділів платформи.

Сторінка „Словник” призначена для роботи з базою даних англійзмів та їхніх українських відповідників. Основною частиною сторінки є пошукове поле, за допомогою якого користувач може швидко знайти потрібний англійзм або відповідник. Нижче пошуку також подано кнопки „Все” та кожної букви алфавіту, які відсортовують англійзми за відповідною буквою. Під цим розміщено список словникових карток, кожна з яких містить англійзм та є кнопкою переходу до повної словникової статті.

Сторінка „Словникова стаття” подає детальну інформацію про конкретний англійзм. Тут вказано саме слово, його частину мови, значення,

українські відповідники, варіанти написання (при наявності), приклади вживання, щоб зрозуміти контекст уживання слова. Структура сторінки побудована у форматі великої інформаційної картки для зручного читання.

Сторінка „Запропонувати відповідник” створена для взаємодії користувачів із платформою. На ній користувач може запропонувати англiзм та український відповідник, якого ще немає в базі. Після надсилання така пропозиція не додається автоматично, а переходить до адмін-панелі, а саме на сторінку „База даних”, де її мають переглянути модератори (тобто ми з Вікторією) і при необхідності та бажанні відредагувати та додати до бази даних на сторінці „Редагування пропозиції англiзму”.

Сторінка „Про нас” пояснює мету створення платформи, її ідею та загальну концепцію. Тут користувач може дізнатися, що „Питомо” створено як інструмент для популяризації українських відповідників до англiзмів і підтримки якісного українського мовлення. Сторінка „Контакти” виконує комунікаційну функцію та дає змогу користувачам зв’язатися з розробниками платформи або надіслати повідомлення.

Адміністративна частина починається зі сторінки „Вхід в адмін-панель”. Вона потрібна для авторизації адміністратора платформи. Система пропускає лише дві електронні пошти (мою та Вікторії) та потребує пароль. Після входу адміністратор отримує доступ до керування базою даних, пропозиціями користувачів і повідомленнями.

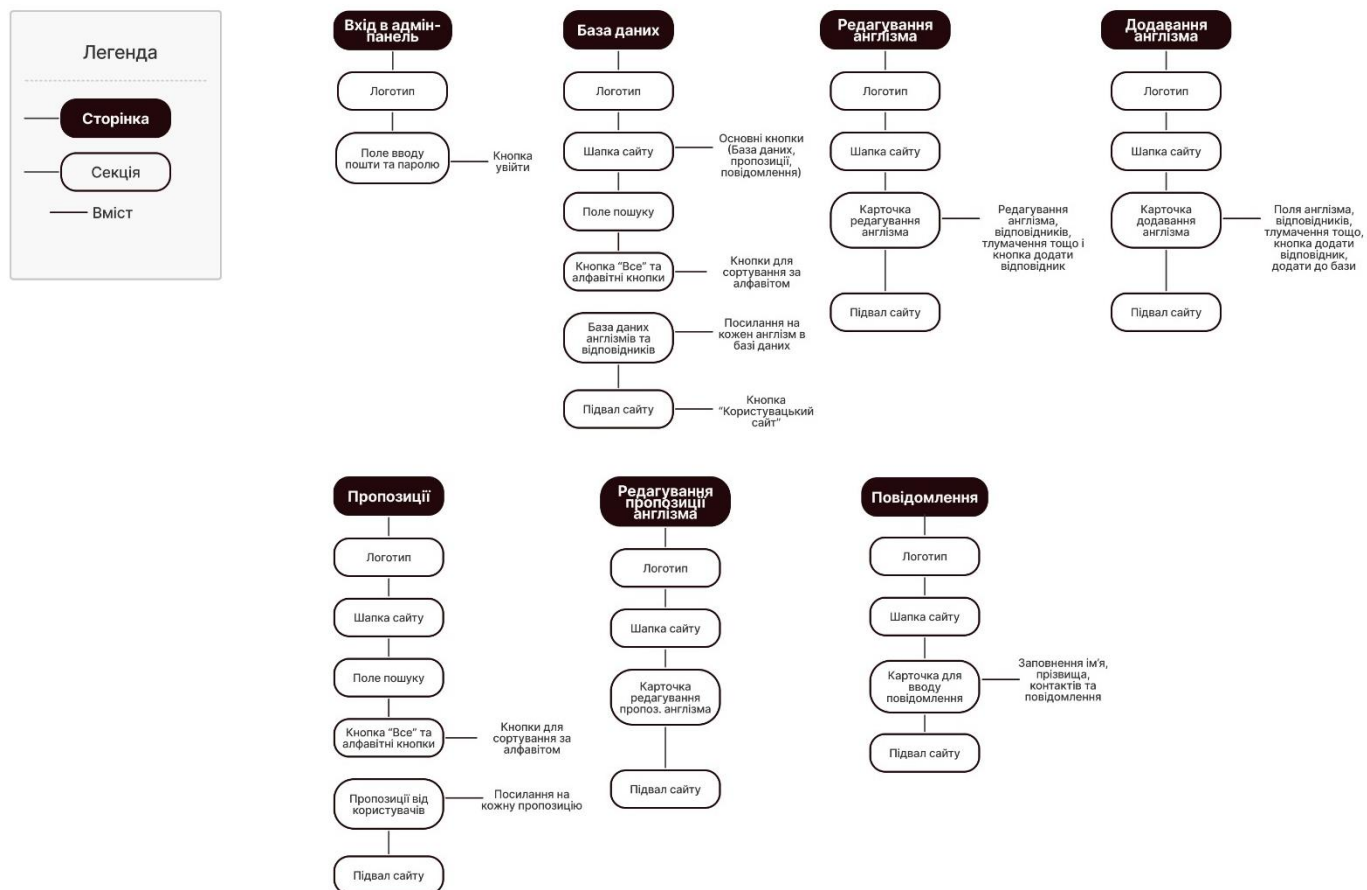

Рис. 10. Структура адміністративної панелі

Сторінка „База даних” є основною сторінкою керування базою даних та її наповнення для покращення тексту та словника. Тут адміністратор може переглядати всі англiзми, які вже є в базі, переходити до редагування записів або додавати нові одиниці. Сторінка „Додавання англiзму” призначена для створення нового запису в базі даних, а сторінка „Редагування англiзму” – для зміни вже наявної інформації про слово, його відповідники, варіанти написання чи примітки. Також фактично на кожній сторінці адмін-панелі наявний футер з кнопкою переходу на користувацький сайт.

Окремий блок адмін-панелі пов’язаний із користувацькими пропозиціями. Сторінка „Пропозиції” містить список англiзмів і відповідників, які запропонували користувачі через відповідну форму на

сайті. Для кожної пропозиції адміністратор може переглянути подані дані та вирішити, чи варто додавати їх до основної бази даних.

Сторінка „Редагування пропозиції англiзму” дозволяє детально опрацювати користувацьку пропозицію перед її остаточним затвердженням. Тут адміністратор може виправити помилки, змінити відповідник або додати додаткову інформацію перед додаванням слова до бази даних.

Сторінка „Повідомлення” призначена для перегляду звернень користувачів, надісланих через сторінку контактів. Вона містить список повідомлень, імена користувачів та тексти звернень. Це дозволяє адміністраторам підтримувати зворотний зв'язок із користувачами платформи та враховувати їхні пропозиції щодо розвитку проєкту.

4.2. Розроблення дизайну та взаємодійника платформи

Під час розроблення платформи „Питомо” значну увагу ми також приділили створенню зручного, зрозумілого та візуально цілісного взаємодійника. Оскільки основною метою платформи є робота з текстом, важливо було створити такий дизайн, який не перевантажував би користувача зайвими елементами та дозволяв максимально зосередитися саме на процесі покращення тексту й роботі зі словником англiзмiв. Проте також він повинен відображати одразу загальний настрій платформи.

Після початкового етапу роботи (створення структури сайту, логіки взаємодії сторінок та навігацію між основними розділами платформи) ми визначили основні функціональні елементи, які повинні бути присутніми на сторінках, а також розташування цих елементів для забезпечення зручного користувацького досвіду. Основним принципом під час проєктування взаємодійника стала простота та мінімалізм.

Для створення дизайну платформи ми використали графічний редактор Figma. Саме це дозволило попередньо продумати композицію

сторінок, відстані між елементами, систему навігації, а також візуальну єдність усієї платформи. Ми обрали досить стриману кольорову палітру, яка не відволікає користувача від основного функціоналу. Основними кольорами платформи стали бордовий (#540B14), жовто-зелений (#DBD189), сіро-коричневий (#7D6960), світло-бежевий (#CCC0B2), відтінки білого (#F8F8F7) та чорного (#22080B). Бордовий та жовто-зелений кольори ми використовували для акцентів, кнопок та окремих елементів навігації, тоді як інші кольори формують основний фон сторінок.

Особливе місце у цьому проєкті ми відвели типографіці. Для логотипа платформи та декоративних заголовків ми використали шрифт Nastup Soft. Навіть сама назва є досить символічною та відображає характер концепції платформи. І саме ця гарнітура формує впізнаваний візуальний стиль платформи та підкреслює її українську мовну ідентичність. Для основного тексту, кнопок та елементів взаємодійника ми використали шрифт без засічок Noto Sans Hebrew New, який забезпечує хорошу читабельність тексту та комфортне сприйняття інформації користувачем.

Під час створення дизайну ми реалізували й анімовані елементи, які роблять платформу візуально більш динамічною. Зокрема, на головній сторінці використано анімовану секцію з нещодавно доданими англізмами та gif-анімацію у фоновій секції із кнопкою переходу до сторінки „Запропонувати відповідник”. Такі елементи дозволяють зробити платформу сучаснішою та візуально цікавішою для користувача, не перевантажуючи при цьому взаємодійник.

Після створення макетів у Figma було реалізовано HTML- та CSS-верстку сторінок платформи. HTML-код відповідає за структуру сторінок, тобто за розміщення основних елементів (шапки сайту, логотипа, навігації, основного вмісту сторінки, форм, текстових полів, карток словника та футера). CSS-код, відповідно, визначає зовнішній вигляд цих елементів:

кольори, шрифти, розміри, відступи, вирівнювання, сітку сторінки, анімації та поведінку елементів під час наведення курсора.

Усі коди HTML користувацької частини мають дещо спільну структуру. На початку HTML-документа вказано стандартну розмітку сторінки, мову документа, кодування UTF-8 та підключення CSS-файлу. Наприклад, на сторінці „Покращити текст” підключається окремий файл стилів `improve.css`, який відповідає саме за оформлення цієї сторінки:

```
<!DOCTYPE html>
<html lang="uk">
<head>
  <meta charset="UTF-8" />
  <meta name="viewport"
    content="width=device-width, initial-scale=1.0" />

  <title>Покращити текст | Платформа Питомо</title>

  <link rel="stylesheet"
    href="{{ url_for('static', filename='css/improve.css') }}">
</head>
```

Оскільки платформа реалізована як вебзастосунок, у HTML-кодi використано шаблонізатор Flask/Jinja (систему, яка дозволяє автоматично вставляти дані Python у HTML-сторінки та формувати динамічний вміст сайту). Саме тому для підключення зображень, шрифтiв i стилiв застосовується конструкція `url_for`, яка автоматично формує правильний шлях до статичних файливі. Наприклад, логотип платформи підключається так:

```

```

Для оформлення сторінок у CSS було спочатку задано спільні змінні кольорів. Це дозволяє підтримувати єдиний стиль платформи й не прописувати кольори вручну для кожного елемента:

```
:root {
```

```

--bg: #f8f8f7;
--beige: #ccc0b2;
--brown: #7d6960;
--dark: #22080b;
--wine: #540b14;
--active: #d6bdc0;
}

```

Також саме у CSS підключено декоративний шрифт Nastup Soft, який використовуємо для логотипа та окремих акцентних елементів та шрифт Noto Sans Hebrew New:

```

@font-face {
  font-family: "Nastup Soft";
  src: url("/static/fonts/Nastup-Soft.woff2") format("woff2");
  font-weight: normal;
  font-style: normal;
}

body {
  margin: 0;
  background: var(--bg);
  color: var(--dark);
  font-family: "Noto Sans Hebrew New", Arial, sans-serif;
}

```

Одним зі спільних елементів майже усіх сторінок користувацької частини є шапка сайту. Вона містить логотип платформи та навігаційні кнопки, які дають змогу перейти на основні сторінки: „Домашня”, „Словник” і „Покращити текст”. У HTML-кодi така структура реалізована за допомогою контейнера header, усередині якого розміщено логотип і блок навігації:

```

<header class="header">
  <a href="/" class="logo-link">
    
  </a>

```

```

<nav class="nav">
  <a href="/" class="nav-item">Домашня</a>
  <a href="/dictionary" class="nav-item">Словник</a>
  <a href="/improve" class="nav-item">Покращити текст</a>
</nav>
</header>

```

У цьому фрагменті клас *header* відповідає за загальне розміщення шапки, *logo-link* – за перехід на головну сторінку при натисканні на логотип, а *nav* і *nav-item* – за навігаційне меню.

Дизайн навігаційного меню реалізований за допомогою CSS Grid. Воно поділене на три рівні частини, кожна з яких відповідає окремій сторінці. Для візуального виділення активної або наведеної кнопки використано елемент *::before*, який створює рухому кольорову підкладку:

```

.nav {
  width: 1100px;
  height: 80px;
  display: grid;
  grid-template-columns: repeat(3, 1fr);
  border: 2px solid var(--brown);
  border-radius: 7px;
  overflow: hidden;
  background: var(--bg);
  position: relative;
}

.nav::before {
  content: "";
  position: absolute;
  height: 100%;
  background: var(--active);
  border-radius: 7px;
  transition: all 0.35s ease;
  z-index: 0;
}

```

Цей прийом дозволив зробити інтерфейс більш динамічним без використання складного JavaScript. Під час наведення курсора на різні

елементи меню активна зона змінює своє положення, що створює плавний ефект перемикавання між розділами.

Спільним для сторінок є також оформлення кнопок. Кнопки мають однакову стилістику (завкруглені кути, бордовий колір, плавну зміну стану при наведенні курсора). Наприклад:

```
.button {
  border: none;
  border-radius: 12px;
  padding: 14px 28px;
  background: rgba(84, 11, 20, 0.3);
  color: var(--dark);
  font-family: "Noto Sans Hebrew New", Arial, sans-serif;
  font-size: 20px;
  cursor: pointer;
  transition: background 0.3s ease, transform 0.2s ease;
}

.button:hover {
  background: rgba(84, 11, 20, 0.45);
  transform: translateY(-2px);
}
```

У цьому коді *background: rgba(84, 11, 20, 0.3)* задає бордовий колір із прозорістю 30 %. Це дозволяє зробити кнопку помітною, але не надто важкою візуально. Властивість *transition* відповідає за плавність зміни кольору й положення кнопки, а *transform: translateY(-2px)* створює легкий ефект підняття кнопки на 2 пікселі при наведенні курсора.

Центральною сторінкою платформи є сторінка „Покращити текст”. Її HTML-структура містить два основні блоки. Серед них поле для введення тексту користувачем і поле для виведення покращеного тексту. Для введення тексту було використано не звичайне текстове поле (*textarea*), а елемент із властивістю *contenteditable=„true”*.

Це дає змогу в майбутньому гнучкіше працювати з текстом, наприклад підсвічувати знайдені англізми або окремі фрагменти тексту:

```

<div class="text-box input-box">
  <div
    id="input-editor"
    class="editable-text"
    contenteditable="true"
    data-placeholder="Напиши текст, щоб його покращити"
  ></div>
</div>

<div class="text-box output-box">
  <div id="output-result"
    class="output-result"></div>
</div>

```

У цьому фрагменті *input-editor* – це поле, у яке користувач вводить текст, а *output-result* – блок, у якому після опрацювання з'являється покращений текст. Завдяки ідентифікаторам ці елементи надалі можна пов'язати з JavaScript або Python-бекендом, який обробляє текст і повертає результат.

CSS для цієї частини відповідає за те, щоб обидва поля були однакового розміру та були розташовані симетрично:

```

.text-area-wrapper {
  max-width: 1280px;
  margin: 60px auto;
  display: grid;
  grid-template-columns: 1fr auto 1fr;
  gap: 24px;
  align-items: center;
}

.text-box {
  min-height: 420px;
  border: 2px solid var(--brown);
  border-radius: 18px;
  background: var(--bg);
  padding: 24px;
  box-sizing: border-box;
}

```

```
}
```

Окрім основних текстових полів, на сторінці „Покращити текст” є інформаційна панель зі статусом використання сервісу. Вона повідомляє користувачеві про доступний режим, наприклад кількість безкоштовних покращень або обмеження за кількістю символів:

```
<div class="status-panel">
  <div id="status-text" class="status-text">
    Звичайний режим: 10 покращень до 3000 символів.
  </div>
</div>
```

Для текстового поля ми прописали стилі, які роблять введення тексту зручним:

```
.editable-text,
.output-result {
  width: 100%;
  min-height: 360px;
  outline: none;
  font-family: "Noto Sans Hebrew New", Arial, sans-serif;
  font-size: 20px;
  line-height: 1.5;
  color: var(--dark);
  white-space: pre-wrap;
}
```

Властивість *outline: none* прибирає стандартну рамку браузера при натисканні на поле. *line-height: 1.5* робить текст зручнішим для читання, а *white-space: pre-wrap* дозволяє зберігати переноси рядків, які вводить користувач.

У бакалаврській роботі подано лише окремі фрагменти HTML- і CSS-коду, які найкраще демонструють принцип роботи сторінок та оформлення взаємодійника. Повний код HTML- і CSS-файлів ми додали на гугл-диск. Поклик на цей директорій винесено в додатки, оскільки його повне розміщення в основному тексті роботи суттєво перевантажило б розділ і ускладнило б сприйняття опису платформи.

Таким чином, під час розроблення дизайну та взаємодійника платформи „Питомо” ми розробили єдиний візуальний стиль та зручний доступ до бази даних, як для користувача, так і для модератора.

4.3. Реалізація системи автоматичної заміни англійзмів

Однією з основних функцій платформи „Питомо” стала система автоматичної заміни англійзмів у тексті користувача. Основне завдання цієї системи полягає у пошуку іншомовних слів і тексті та доборі найбільш доречного українського відповідника з бази даних. Для реалізації цієї функції ми написали окремий код на мові програмування Python, який забезпечує взаємодію між користувацьким інтерфейсом, базою даних англійзмів та системою оброблення тексту. Основний код реалізації системи автоматичної заміни англійзмів подано у файлі **app.py**, посилання на який подано у додатках.

На початку програми ми підключили всі основні бібліотеки:

Табл. 2 Список бібліотек, використаних у проєкті

Бібліотека	Призначення у проєкті
Flask	Створення вебзастосунку, маршрутизація сторінок, API-запити, взаємодія між фронтендом і бекендом
sqlite3	Робота з SQLite-базою даних англійзмів, відповідників та пропозицій користувачів
py morphology3	Морфологічний аналіз української мови, визначення лем, відмінків, числа, роду та узгодження слів

OpenAI	Інтеграція штучного інтелекту для вибору найдоречнішого відповідника та граматичного редагування тексту
difflib	Пошук англійців у тексті навіть при помилках або неточному написанні
re	Робота з регулярними виразами під час пошуку й оброблення тексту
html	Екранування HTML-символів та формування безпечного HTML-коду для виведення тексту на сторінці
os	Робота із системними змінними та налаштуваннями застосунку
dotenv (load_dotenv)	Завантаження змінних середовища, зокрема API-ключа OpenAI
typing	Використання типізації Python для кращої структури коду та читабельності функцій

Для завантаження англійців із бази даних ми створили функцію `load_anglicisms_from_db()`. Вона виконує SQL-запит до таблиць і формує словник Python, який надалі буде використаний для пошуку англійців у тексті.

```
def load_anglicisms_from_db(db_path):

    conn = sqlite3.connect(db_path)
    cursor = conn.cursor()
```

```

query = """
SELECT
    a.ID,
    a.Англiзм,
    a."Частина мови",
    v.Вiдповiдник
FROM Англiзм a
LEFT JOIN Вiдповiдник v
    ON a.ID = v."ID англiзму"
"""

```

```

cursor.execute(query)

```

У цьому коді спочатку створюємо з'єднання з базою даних, після чого SQL-запит отримує англiзми та їхнi вiдповiдники. Скрипт трансформує отриманi данi у Python-словник, що забезпечує швидкий пошук слiв пiд час аналізу тексту.

Пiд час аналізу тексту система спочатку нормалiзує слова, тобто переводить їх у нижнiй регiстр, прибирає зайвi символи та рiзнi типи апострофiв. Нормалiзацiя потрібна для того, щоб система однаково сприймала рiзнi варiанти написання слiв. Для цього використовуємо функцiю:

```

def normalize_word(word: str) -> str:
    return (
        word.lower()
        .replace("'", " ")
        .replace("-", " ")
        .strip()
    )

```

Однiєю з важливих частин системи є лематизацiя – приведення слова до його початкової форми. Для цього було використано бiблiотеку `py morphology3`.

```

def get_lemma(word: str) -> str:

    parsed = morph.parse(normalize_word(word))

```

```

if parsed:
    return parsed[0].normal_form

return normalize_word(word)

```

Саме завдяки цьому система здатна знаходити англізми навіть у змінених граматичних формах.

Оскільки користувачі можуть допускати помилки або друкарські описки, у платформі також реалізовано механізм пошуку слів зі схожим написанням. У цьому і полягає гнучкість роботи платформи, адже тоді програма не ігнорує слова через незначні помилки введення. Для цього використовуємо бібліотеку `difflib`:

```

matches = difflib.get_close_matches(
    normalized,
    list(dictionary.keys()),
    n=1,
    cutoff=0.78
)

```

Після пошуку англізму система повинна підібрати відповідник. Для одного англізму в базі даних може існувати кілька українських варіантів, тому ми реалізували окрему функцію вибору найбільш доречного відповідника за допомогою штучного інтелекту. Система передає моделі OpenAI речення користувача, англізм та список можливих відповідників:

```

response = client.responses.create(
    model="gpt-4o-mini",
    input=prompt
)

```

Запит (`prompt`) до ШІ ми прописали прямо в коді, де пояснили, що потрібно вибрати лише один відповідник зі списку, який найкраще підходить до контексту речення. Завдяки цьому система може враховувати значення слова саме в конкретному тексті, а не використовувати один фіксований переклад для всіх випадків.

Після вибору відповідника система повинна граматично узгодити його з реченням. Для цього ми використали морфологічний аналізатор `rumorphy3`, який визначає відмінок, число, рід або часову форму оригінального слова. Потім ці граматичні характеристики застосовуємо до українського відповідника:

```
inflected = replacement_parse.inflect(grammemes)
```

Однак навіть після такої заміни речення інколи залишаються неприродними або граматично неузгодженими. Саме тому наступним етапом реалізації стало додавання редагування штучним інтелектом фінального тексту. Після всіх заміन система надсилає вже готовий текст моделі OpenAI з інструкцією виправити граматику, узгодити слова та зробити речення природними українською мовою.

Після оброблення тексту система повертає HTML-код із підсвіченими заміненними словами та список усіх змін. Тоді користувач бачить фінальний текст і може взаємодіяти із заміненними словами без перезавантаження сторінки:

```
return jsonify({
    "ok": True,
    "input_html": input_html,
    "output_html": output_html,
    "changes": changes
})
```

Також в цій програмі ми реалізували функцію ручного вибору іншого відповідника. Якщо користувач натискає на замінене слово, система показує всі можливі варіанти перекладу, які є в базі даних. Після вибору нового відповідника текст повторно проходить етап III-редагування для граматичного узгодження нового варіанта з реченням. Це реалізовано у функції `improve_selected_replacement()`.

```
def improve_selected_replacement(
    original_text: str,
    original_word: str,
    new_replacement: str
```

```

):

dictionary = load_anglicisms_from_db(DB_PATH)

input_html, replaced_text_with_markers, changes = (
    replace_anglicisms_with_markers(
        original_text,
        dictionary
    )
)

for change in changes:

    if change["original"].lower() == original_word.lower():

        inflected = inflect_replacement(
            new_replacement,
            original_word
        )

        marker_start = f"[[PYTOMO_{change['index']}]]"
        marker_end = f"[[/PYTOMO_{change['index']}]]"

        pattern = re.escape(marker_start) + r".*?" +
re.escape(marker_end)

        replaced_text_with_markers = re.sub(
            pattern,
            f"{marker_start}{inflected}{marker_end}",
            replaced_text_with_markers,
            count=1
        )

        change["replacement"] = inflected

    break

polished_text = polish_with_ai(
    replaced_text_with_markers

```

```

)

output_html = build_output_html_from_markers(
    polished_text,
    changes
)

return output_html

```

Спочатку функція знову завантажує словник англізмів із бази даних за допомогою *load_anglicisms_from_db(DB_PATH)*. Після цього вихідний текст користувача повторно проходить через функцію *replace_anglicisms_with_markers()*, яка знаходить англізми, замінює їх українськими відповідниками та додає службові мітки типу *[[PYTOMO_0]]...[[/PYTOMO_0]]*. Ці мітки потрібні для того, щоб система могла точно визначити, яке саме замінене слово потрібно змінити.

Далі функція проходить циклом по списку *changes*, який містить інформацію про всі знайдені англізми (початкове слово, обраний відповідник, номер заміни та можливі альтернативи). Тоді система бере новий відповідник *new_replacement* і граматично узгоджує його з оригінальним словом за допомогою функції *inflect_replacement()*.

За допомогою регулярного виразу система знаходить попередній відповідник усередині цих міток і замінює його на новий, уже граматично узгоджений варіант. Далі інформація про заміну оновлюється у списку *changes*.

Тоді текст повторно передається до функції *polish_with_ai()*. Це потрібно для того, щоб штучний інтелект ще раз перевінив граматику всього речення й узгодив новий відповідник із контекстом.

Окремим етапом роботи стало тестування адміністративної панелі платформи. Після реалізації сторінок адмін-панелі ми перевірили, чи коректно працюють основні функції керування базою даних (додавання нового англізма, внесення українських відповідників, редагування вже

наявних записів та збереження змін у базі даних). Для цього ми додавали нові англізми безпосередньо через інтерфейс адмін-панелі, а не лише вручну через таблиці чи код. Усього в сумі з доданими англізмами вийшло 157 англізмів, але список ми ще будемо поповнювати.

Посилання на код розробки платформи, який містить повну реалізацію заміни англізмів у тексті ми подали в додатках.

Отже, система автоматичної заміни англізмів на платформі „Питомо” поєднує підхід за правилами, морфологічний аналіз українського тексту та можливості штучного інтелекту. Завдяки цьому вдалося реалізувати заміну слів зі словника та контекстно залежне покращення тексту з урахуванням граматики, стилістики та природності українського мовлення.

Висновки до розділу 4

У четвертому розділі ми розробили та реалізували вебплатформу «Питомо», призначену для автоматичної заміни англізмів українськими відповідниками та популяризації питомої української лексики. Під час роботи ми продумали концепцію платформи, визначили її цільову аудиторію, створили структуру користувацької та адміністративної частин сайту, а також реалізували основні сценарії взаємодії користувача з системою.

Для забезпечення зручності користування ми розробили власний дизайн та взаємодійник платформи у середовищі Figma, а згодом реалізували його за допомогою HTML та CSS.

Основним результатом розділу стала реалізація системи автоматичної заміни англізмів. Для цього ми використали базу даних англізмів та відповідників, морфологічний аналіз української мови, алгоритми пошуку слів з помилками і можливості штучного інтелекту. Система здатна знаходити англізми навіть за наявності незначних помилок у написанні,

добирати найбільш доречний відповідник відповідно до контексту та виконувати граматичне редагування тексту після заміни.

Окремо ми реалізували можливість ручного вибору іншого відповідника із запропонованого списку та повторного автоматичного узгодження тексту. Також ми протестували роботу адміністративної панелі, через яку можна здійснювати наповнення та редагування бази даних англійців і відповідників. Проведене тестування засвідчило коректну роботу всіх основних функцій платформи.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі ми дослідили явище англізмів у сучасній українській мові, причини їх активного поширення та особливості функціонування в різних сферах суспільного життя. Ми з'ясували, що англізми сьогодні особливо активно проникають у сфери інформаційних технологій, медія, освіти, культури, бізнесу, військової справи та повсякденного мовлення. Частина таких запозичень справді виконує номінативну функцію й називає нові поняття, однак значну кількість англізмів уживають навіть тоді, коли в українській мові вже існують питомі відповідники.

Під час дослідження ми проаналізували процес засвоєння англізмів українською мовою та встановили, що повністю освоєні запозичення починають активно входити в систему українського словотвору, утворюючи нові похідні слова й словосполучення. Також ми дійшли висновку, що сучасна англобарбаризація значною мірою пов'язана не лише з технологічним розвитком, а й із мовною модою, престижністю англійської мови та глобалізаційними процесами.

У роботі ми сформували базу даних 153 англізмів і українських відповідників, використовуючи сучасні словники, наукові праці, мовознавчі проєкти, соціальні мережі та публіцистичні джерела. Під час добору відповідників ми враховували зрозумілість слова, його природність для української мови, словотвірний потенціал та можливість органічного функціонування в мовленні.

Практичним результатом роботи стало створення вебплатформи „Питомо” для автоматичної заміни англізмів у текстах. Ми розробили структуру платформи, дизайн взаємодійника, базу даних та систему автоматичного опрацювання тексту. Платформа поєднує підхід за правилами, морфологічний аналіз української мови та можливості штучного інтелекту. Система знаходить англізми в тексті, підбирає

відповідники, узгоджує їх із граматиною речення та додатково редагує текст за допомогою ШІ для більш природного звучання.

Також ми реалізували можливість ручного вибору іншого відповідника. Користувач може обрати альтернативний варіант перекладу, після чого система повторно узгоджує текст із контекстом речення. Окрім цього, ми реалізували механізм пошуку, який дозволяє платформі знаходити англізми навіть у разі часткових збігів або помилок у написанні.

Створена платформа може бути корисною для студентів, редакторів, журналістів, викладачів, мовознавців та всіх користувачів, які прагнуть свідоміше ставитися до власного мовлення й зменшувати надмірне використання англізмів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Архипенко, Л.М., 2022. Англомовна лексика в сучасних українських медійних текстах (функціональний аспект). Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика, 33(72), с. 7–12.
2. Белей, Л., Гончаренко, А., Ківу, М., Олександрук, І., 2022. Словник новітніх англізмів. Київ: Наукова думка.
3. Білецький, А.О., 1997. Про мову і мовознавство: навч. посібник для студентів філол. спец. вищ. навч. закладів. Київ: Арттек.
4. Бусел, В.Т. (укл. і гол. ред.), 2005. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ–Ірпінь: ВТФ «Перун».
5. Верховна Рада України, 2024. Про застосування англійської мови в Україні: Закон України від 04.06.2024 [онлайн]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3760-20#Text> [Дата звернення: 10 травня 2026].
6. Винник, В.О. (відп. ред.), 2003. Словник фразеологізмів української мови. Київ: Наукова думка, 788 с.
7. Грінченко, Б. (ред.), 1907–1909. Словарь української мови: в 4 тт. Київ.
8. Гуменюк, Т.І., 2014. Запозичення та їхні типи в сучасній українській телевізійній фаховій мові. Наукові записки НаУКМА. Філологічні науки, 164, с. 55–59. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAfn_2014_164_14 [Дата звернення: 11 травня 2026].
9. Д'яков, А.С., Кияк, Т.Р., Куделько, З.Б., 2000. Основи термінотворення: семантичні та соціолінгвістичні аспекти: монографія. Київ: КМ Academia, 216 с.
10. Есенова, Е., 2018. Англіцизми та американізми: теоретичні аспекти проблеми. Сучасні дослідження з іноземної філології. Збірник наукових праць, Вип. 16, с. 74–83.

11. Кабінет Міністрів України, 2025. Про схвалення Концепції Державної цільової національно-культурної програми сприяння вивченню та застосуванню англійської мови в Україні на 2026–2030 роки: Постанова від 04.06.2025 № 659 [онлайн]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/659-2025-%D0%BF#Text> [Дата звернення: 12 травня 2026].
12. Кабінет Міністрів України, 2026. Про встановлення вимог щодо рівня володіння англійською мовою особами, які претендують на зайняття окремих посад: Постанова від 01.04.2026 № 425 [онлайн]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/425-2026-%D0%BF#Text> [Дата звернення: 12 травня 2026].
13. Каминін, І.М., 1994. Структурно-семантичне освоєння запозичених слів у сучасній українській літературній мові (на матеріалі побутової лексики). Харків: [дисертація], 191 с.
14. Карпіловська, Є.А., Кислюк, Л.П. та Клименко, Н.Ф., 2024. *Система та структура української мови у функціонально-стильовому вимірі*. Київ: Інститут української мови НАН України.
15. Київський міжнародний інститут соціології, 2025. Рівень володіння англійською та іншими іноземними мовами в Україні: результати кількісного соціологічного дослідження [онлайн]. Режим доступу: <https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1210&page=1> [Дата звернення: 12 травня 2026].
16. Ковалів, Ю.І. (ред.), 2007. Літературознавча енциклопедія: у 2 т., Т. 1: А – Л. Київ: ВЦ «Академія», с. 229.
17. Коробова, І., 2018. Семантичне та словотвірне освоєння новітніх запозичень в українській мові. Запоріжжя: [дисертація], 443 с.
18. Коробова, І.О., 2019. Лексико-семантичне освоєння новітніх англізмів в сучасній українській мові. Вісник КНЛУ. Серія: Філологія, 22(1), с. 109–122.

- 19.Космеда, Т. і Ковтун, О., 2026. Інтерпретація феномена англізації української мови. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*, 20, с. 336–347. DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/ufl.2026.20.5133>
- 20.Кочан, І.М., 2023. Інноваційні процеси в сучасній українській термінолексичі. *Термінологічний вісник*, № 7, с. 73–82.
- 21.Кочан, І.М., 2026. Англізми чи барбаризми? *Лінгвістичні дослідження*, 64, с. 69–79. DOI: <https://doi.org/10.34142/23127546.2026.64.06>
- 22.Майструк, Т.С., 2010. Уплив англомовних запозичень на лексичний склад текстів публіцистичного стилю. *Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*, № 4, с. 125–131.
- 23.Мацько, Л.І., Сидоренко, О.М., Мацько, О.М., 2003. *Стилістика української мови*. Київ: Вища школа.
- 24.Мацюк, Р., 2004. Трохи про назовництво. *Суржик для інтелігенції: довідник*. Львів, с. 62–66.
- 25.Мельник, Р., 2023. Англомовні фільми в кіно – мовою оригіналу: Президент пропонує Раді надати англійській мові статус міжнародної [онлайн]. Режим доступу: <https://detector.media/infospace/article/213475/2023-06-28-anglomovni-filmy-v-kino-movoyu-oryginalu-prezydent-proponuie-radi-nadaty-angliyskiy-movi-status-mizhnarodnoi/> [Дата звернення: 11 травня 2026].
- 26.Мельничук, О.С. (голов. ред.), 1982. *Етимологічний словник української мови: у 7 т., Т. 1: А–Г*. Київ: Наукова думка.
- 27.Міністерство економіки України [онлайн]. Режим доступу: <https://me.gov.ua/?lang=uk-UA> [Дата звернення: 15 травня 2026].
- 28.Міністерство освіти і науки України, 2016. Про затвердження Порядку присвоєння вчених звань науковим і науково-педагогічним працівникам: Наказ від 14.01.2016 № 13.
- 29.Міністерство освіти і науки України, 2025. Англійська як мова міжнародного спілкування: ухвалено закон [онлайн]. Режим доступу:

<https://mon.gov.ua/news/anhliiska-iak-mova-mizhnarodnoho-spilkuvannia-ukhvaleno-zakon> [Дата звернення: 11 травня 2026].

- 30.Молоткіна, Ю., 2017. Різні способи написання новітніх англіцизмів в українській мові. Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія: Філологічні науки, № 7, с. 119–123.
- 31.Олександрук, І., 2025. Англізми у сучасній військовій лексиці української мови. *Актуальні питання гуманітарних наук*, № 92(2), с. 243–249. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/92-2-32>
- 32.Освіта.ua, 2026. Про застосування англійської мови в закладах дошкільної освіти [онлайн]. Режим доступу: <https://osvita.ua/legislation/doshkilna-osvita/96499/> [Дата звернення: 12 травня 2026].
- 33.Павелків, К., 2023. Вплив англіцизмів на сучасну українську мову: сфери проникнення. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених ДДПУ імені Івана Франка*, Т. 2, № 63, с. 125–129.
- 34.Панасенко, Є.О. (2024) ‘Англійська мова як геополітичний феномен у контексті сприйняття публічними управліннями в Україні’, *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*, 35(74), 4(2), с. 41–45. DOI: <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2024.4.2/07>
- 35.Панченко, О., 2023. Сучасні англіцизми в мовленні українців та їхні українські відповідники. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*, № 17, с. 208–215.
- 36.Панько, Т.І., Кочан, І.М., Мацюк, Г.П., 1994. Українське термінознавство: підручник. Львів: Світ.
- 37.Петухова, О.В., 2011. Суфіксація як один із способів творення термінів металознавства. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 10: Проблеми граматики і лексикології української мови, № 7, с. 67–71 [онлайн]. Режим доступу:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_10_2011_7_16 [Дата звернення: 15 травня 2026].

- 38.Рижикова, С.Ю., 1976. Англійські слова в українській мові. Питання словотвору і граматичної структури української мови, с. 115–118.
- 39.Російсько-українські словники [онлайн]. Режим доступу: <https://r2u.org.ua/> [Дата звернення: 18 травня 2026].
- 40.Русанівський, В.М., Тараненко, О.О., Зяблюк, М.П. та ін. (ред.), 2004. Екзотизм. Українська мова: енциклопедія, 2-ге вид., випр. і доп. Київ: Вид-во «Укр. енциклопедія» ім. М. П. Бажана, с. 170.
- 41.Савіна, Ю.О., Ласкава, Ю.В., 2023. Функціонування англіцизмів у професійному мовленні. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика, 34(73), № 3, с. 60–65.
- 42.Селігей, П.О., 2008. Пуризм у термінології: український досвід на європейському тлі. Мовознавство, № 1, с. 49–66.
- 43.Семотюк, О.П. (уклад.), 2007. Сучасний словник іншомовних слів. Харків: Ранок, 464 с.
- 44.Синявський, О., 1929. Чужі слова. Зразки простого слова. Харків, с. 47.
- 45.Скороходько, Е.Ф., 1963. Питання перекладу англійської науково-технічної літератури. Київ: Видавництво Київського університету, с. 18–24.
- 46.Словотвір: майданчик для перекладів запозичених слів [онлайн]. Режим доступу: <https://slovotvir.org.ua/> [Дата звернення: 18 травня 2026].
- 47.Стишов, О., 2019. Джерела поповнення молодіжних жаргонізмів в українській мові початку ХХІ століття. Українське мовознавство, № 49, с. 32–43.
- 48.Тимошук, І.О., 2010. Сучасний стан французької термінології. Вісник НУВГП. Гуманітарні науки: зб. наук. праць, № 3(51), с. 88–93.
- 49.Ткаченко, О.Б., 2004. Запозичення. Українська мова: енциклопедія, 2-ге вид., випр. і доп. / ред. В.М. Русанівський, О.О. Тараненко, М.П. Зяблюк та ін. Київ: Вид-во «Укр. енциклопедія» ім. М.П. Бажана, с. 194–195.

- 50.СУМ-20 – Український мовно-інформаційний фонд НАН України, 2010—....
Словник української мови: у 20 т., Т. 1. Київ: Наукова думка, 911 с.
- 51.УНІАН, 2026. Скільки українців завжди спілкуються українською: нове дослідження [онлайн]. Режим доступу: <https://www.unian.ua/society/nastroji-ukrajinciv-6-z-10-ukrajinciv-u-povsyakdennomu-zhitti-spilkuyutsya-ukrajinskoyu-movoyu-13357194.html> [Дата звернення: 12 травня 2026].
- 52.Фаріон, І., 2022. Студія Фаріон. Урок 16. АНГЛІЗАЦІЯ: до проблеми термінів [YouTube]. 10 Вересня. Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=Ift7GvtEFgU> [Дата звернення: 15 травня 2026].
- 53.Фаріон, І.Д., 2023. Англізми і протианглізми: 100 історій слів у соціоконтексті. Львів: Свічадо, 714 с.
- 54.Фаріон, І.Д., 2023. Теорія і практика сучасної англійзації. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія, № 2(50), 6 с.
- 55.Фецко, І., 2015. Суфіксація як продуктивний спосіб творення термінів музейної справи. Вісник Національного університету „Львівська політехніка”. Серія: Проблеми української термінології, № 817, с. 82–86.
- 56.Чернікова, Л., Смілик, Т., 2009. Англіцизми в сучасній українській мові. Культура народів Причорномор'я, № 152, с. 129–133.
- 57.Шведова, М., фон Вальденфельс, Р., Яригін, С., Рисін, А., Старко, В., Ніколаєнко, Т. та ін., 2017–2026. Генеральний регіонально анотований корпус української мови (ГРАК) [онлайн]. Режим доступу: <https://uacorpus.org/Kyiv/ua> [Дата звернення: 16 травня 2026].
- 58.Штепа, П., 1967. Знадібки до словника чужослів. Торонто, 165 с.
- 59.Berdychowska, Z. (2020) Anglicyzmy jako templates? O funkcjonalności anglicyzmów w językach polskim i niemieckim, с. 61–79.
- 60.Cambridge University Press, 1995. Cambridge Dictionary [онлайн]. Режим доступу: <https://dictionary.cambridge.org/about.html> [Дата звернення: 15 травня 2026].

- 61.Dictionary.com, б. д. Meanings & Definitions of English Words [онлайн]. Режим доступу: <https://www.dictionary.com/> [Дата звернення: 15 травня 2026].
- 62.e2u.org.ua, б. д. Англійсько-українські словники [онлайн]. Режим доступу: <https://e2u.org.ua/> [Дата звернення: 15 травня 2026].
- 63.Etymonline, б. д. Online Etymology Dictionary [онлайн]. Режим доступу: <https://www.etymonline.com/word/authorization> [Дата звернення: 15 травня 2026].
- 64.Future Perfect. Мовна програма, що готує до майбутнього. Дія.Освіта [онлайн]. Режим доступу: <https://osvita.diia.gov.ua/future-perfect> [Дата звернення: 15 травня 2026].
- 65.Martincová, O. (2024) „Anglicismy viditelné i neviditelné”, *Český jazyk a literatura*, 74(1), с. 50–54
- 66.Pilhion, R., n.d. La langue française dans le monde [онлайн]. Mission laïque française. Режим доступу: <http://www.mlfmonde.org/lalangue-francaise-dans-le-monde/> [Дата звернення: 8 травня 2026].
- 67.Szczepańska, E. (2000) „Internacionalizacja a anglicyzmy w języku czeskim i polskim” с. 96–104.
- 68.Witalisz, A. (2006) *English linguistic influence on Polish and other Slavonic languages*. Bologna: Centro di Studi Linguistico-Culturali (CeSLiC), Alma Mater Studiorum Università di Bologna.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК 1

Фрагмент таблиці Excel з англiзмами та українськими відповідниками

For_database_anglisms [Безпечне подання] - Excel Пошук Anastasia Feshchak AF					
БЕЗПЕЧНЕ ПОДАННЯ Увага! Файли з Інтернету можуть містити віруси. Якщо файл не потрібно редагувати, краще залишатися в безпечному поданні. Увімк					
D106 'Надавати колового, обертального руху; примушувати обертатися' (СУМ-11)					
ID	ID англiзма	Вiдповiдник	Тлумачення	Приклад вживання вiдповiдника	Приклад вживання англiзма
1	1	Справа	'Явище, подiя, факт i т. iн. суспiльного або особистого життiя, що пов'язанi з чим-небудь, супроводять або викликають що-небудь, впливають на щось' (СУМ-11)	Моє дiло триматись точно того, що казав менi [роботодавець]... i повiдомити його точно про справи для нього цiкави (СЛОВНИК.ua).	Пiзніше, судовi кейси розглядатимуться нацiональними парламентами рiзних країн для визнання Росiї державою - спонсором тероризму (MOVA.info).
2	1	Випадок	1. 'Те, що сталося, трапилося (звичайно несподiвано)'; 2. 'Обставини, стан речей, ситуацiя' (СУМ-11)	Чернишеви хотiлося пiдбдьорити хлопця, але вiн не знав, як це робиться в таких випадках (ГРАК).	Але такi кричущi випадки, як кейс Марини Овсяннiкової, яка будь-що прагнула опинитись в Україні, фактично, з туром, нейтралiзувати простiше, аник той вплив РФ, який росiяни здiйснюють тонкiше (ГРАК).
3	1	Обставина	'Явище, подiя, факт i т. iн., що пов'язанi з чим-небудь, супроводять або викликають що-небудь, впливають на щось' (СУМ-11)	Може, i пiшов би Грицько разом з братом на степи засновувати комуну, та стала на завадi обставина , з якою змушений був рахуватися — дружина Грицькова (СЛОВНИК.ua).	Це повинне призвести до припинення роботи Тристоронньої контактної групи та втрати чинності Мiнських паперiв з їх полiтичним кейсом , якi наче Домоклiв меч висiли над українською державнiстю (ГРАК).
4	2	Галас	'Сенсацiя; те саме, що й розголос, тобто поширенiсть, популярнiсть чого-небудь' (СУМ-11)	Восени минулого року це рiшення зчинило багато галасу (ГРАК).	Друге - не ловити хайп не сенсацiях, а висвiтлювати iнформацiю обережно, щоб не зашкодити нацiональнiй безпецi (ГРАК).
5	3	Галасувати, здiймати галас	'Виявляти пiдвищений iнтерес до якого-небудь питання, активно обговорюючи його, привертаючи до нього увагу широкої громадськостi' (СУМ-11)	Помiтив таку закономірнiсть: найбiльшi борцi за безкоштовне оцифрування своїми засобами в читальному залi архiву, тi, хто найбiльше здiймав галас щодо цiєї теми, до читального залу архiву принципово не ходять (ГРАК).	Помiтив таку закономірнiсть: найбiльшi борцi за безкоштовне оцифрування своїми засобами в читальному залi архiву, тi, хто найбiльше хайпував на цiй темi, до читального залу архiву принципово не ходять (ГРАК).
6	3	Манiпулювати	'Робити манiпуляцiї' (СУМ-11)	Минулого року вони манiпулювали мiфiчною загрозою скасування ЗНО (ГРАК).	Минулого року вони хайпували на мiфiнний загрози скасування ЗНО (ГРАК).
7	4	Популярний	'Який набув великого поширення серед населення; дуже поширений, широко вживаний i т. iн.' (СУМ-11)	Вже скоро вийде серiя нашого популярного серiалу (ГРАК).	Вже скоро вийде серiя нашого хайпового серiалу (ГРАК).
8	4	Галасливий	'Який викликає сенсацiю, гучний'	Вiн же працював собі в академiї, бокував галасливих справ, що	Ми розумiємо наскiльки ця тема є хайповою в
Англiзм Вiдповiдник Варiант написання англiзма					

Повна версiя таблицi доступна за посиланням:

<https://docs.google.com/spreadsheets/d/1yuxpNYpatNtUmEYBdiOM6dfelwEKgqAO/edit?gid=833030938#gid=833030938>

ДОДАТОК 2

База даних англiзмiв у форматi SQLite

DB Browser for SQLite - C:\Users\fecha\OneDrive\Робочий стіл\anglicisms.db

File Edit View Tools Help

New Database Open Database Write Changes Revert Changes Undo Open Project Save Project Attach Database Close Database

Database Structure Browse Data Edit Pragma Execute SQL

Table: Англiзм

ID	Англiзм	Частина мови	Оригинальне написання англiзма	Тлумачення	Зуваження
1	Кейс	Іменник	case	'Приклад конкретної ситуації або ...	Існують терміни, відповідники до яких...
2	Гайп	Іменник	hype	'Велика увага, яку привертають до ...	Варто звернути увагу на те, що в ...
3	Гайпувати	Дієслово	hype	'Виявляти підвищений інтерес до ...	Часто можна зустріти хибний варіант ...
4	Гайповий	Прикметник	hype	'Той, який виявляє підвищений інтерес...	Часто можна зустріти хибний варіант ...
5	Дедлайн	Іменник	deadline	'Дата або час, до якого ви повинні ...	NULL
6	Скіл	Іменник	skill	'Здатність робити щось добре, ...	NULL
7	Софт-скіл	Іменник	soft skill	'Особисті якості, які дозволяють ...	Англiзм має декілька варіантів ...
8	Гард-скіл	Іменник	hard skill	'Конкретні здібності, можливості та ...	Англiзм має декілька варіантів ...
9	Скіловий	Прикметник	skill	'Той, хто володіє спеціальними ...	NULL
10	Івент	Іменник	event	'Публічний захід розважального і/або...	NULL
11	Булінг	Іменник	bullying	'Цькування, довготривале фізичне чи ...	Також існують похідні лексеми: булер...
12	Булити	Дієслово	bully	'розм. Займатися булінгом' (СНА)	NULL
13	Скриншот	Іменник	screenshot	'Фотографія зображення екрана ...	Існують також похідні слова: скрин ...
14	Скриншотити	Дієслово	screenshot	'Робити скриншот' (СНА)	Існують також похідні слова: ...
15	Лайфхак	Іменник	life hack	'Завичай проста і розумна порада або...	Похідні лексеми лайфхакер, ...
16	Бекстейдж	Іменник	backstage	'Дії, що відбуваються за кулісами, з...	NULL
17	Лінк	Іменник	link	'Зв'язок між документами в Інтернеті...	NULL
18	Тренінг	Іменник	training	'Процес набуття або передачі навичок...	NULL
19	Білборд	Іменник	billboard	'Конструкція, призначена для ...	NULL
20	Кенселити	Дієслово	cancel	'Засудження публічної особи ...	NULL
21	Клінінг	Іменник	cleaning	'Процес очищення речей і приміщень ...	NULL
22	Клінер	Іменник	cleaner	'Людина, яка професійно займається ...	NULL
23	Лайк	Іменник	like	'Навісання кнопки «подобається» на ...	NULL
24	Слайд	Іменник	slide	'Кольоровий діапозитив' (СУМ-11)	NULL
25	Пост	Іменник	post	'Опублікувати щось, наприклад ...	NULL

1 - 25 of 153

Go to: 1

Повна версія бази даних доступна за посиланням:

https://drive.google.com/drive/folders/1cwFZSjk0XTfUOHnb3u4crq5_JYsiv1ze

ДОДАТОК 3

Доступ до директорію з усіма HTML- та CSS-файлами, повним бекенд-кодом платформи „Питомо”:

<https://drive.google.com/drive/folders/1g5cVJwT9xDsFmmV0WXWOvbaFYdOj4vUy>

ДОДАТОК 4

Доступ до вебплатформи „Питомо”:

<https://pytomo.onrender.com/>